

15—19 maj

Debatter m. m.

Fredagen den 15 maj

Sid.

Svar på interpellationer:

av herr Lundström om en effektivisering av motorfordonsbesiktningen	3
av herr Edström ang. resebidrag vid deltagande i vetenskapliga kongresser i utlandet	8
Förslag till sjöarbetstidslag	14
Om ändring i lagarna om allmänna barnbidrag och särskilda barnbidrag	22

Samtliga avgjorda ärenden

Fredagen den 15 maj

Andra lagutskottets utlåtande nr 31, ang. förslag till sjöarbetstidslag, m. m.	14
— nr 33, om viss ändring i bidragsförskottslagen	22
— nr 34, om ändring i lagarna om allmänna barnbidrag och särskilda barnbidrag	22

Fredagen den 15 maj

Kammaren sammanträdde kl. 13.00.

Anmälades och godkändes allmänna beredningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 242, till Konungen i anledning av väckta motioner angående utredning beträffande alkoholen i den officiella representationen.

Om en effektivisering av motorfordonsbesiktningen

Herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet **SKOGLUND**, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara herr Lundströms interpellation om en effektivisering av motorfordonsbesiktningen, erhöll ordet och anförde:

Herr talman! Herr Lundström har frågat mig, om jag uppmärksammat de risker, som är förenade med att ett stort antal icke trafikdugliga fordon färdas på våra vägar, och om jag är beredd att genom en effektivisering av fordonsbesiktningen söka komma till rätta med dessa problem.

Till svar på dessa frågor får jag framhålla följande.

Den löpande fordonskontrollen sker huvudsakligen i form av flygande inspektion, som företages av polisman eller besiktningssman med stöd av 23 § vägtrafikförordningen. Jag kan sålunda nämna, att statspolisen under år 1958 företog över 83 000 sådana inspektioner. Dessa föranledde i runda tal 2 200 körförbud, 19 500 förelägganden om kontrollbesiktning, 26 500 förelägganden om kontroll genom polisman, verkstad eller på annat sätt och i närmare 17 000 fall påpekanden om förefintliga brister.

Under senare år har statspolisens trafikövervakningsarbete i främsta rummet ägnats åt tillsyn av att trafikanterna föl-

jer trafikreglerna och även i övrigt uppträder varsamt och hänsynsfullt i trafiken. Detta har nämligen ansetts vara av väsentlig betydelse för trafiksäkerheten. Efter hand som statspolisens personella resurser ökar blir det möjligt för statspolisen att ägna förhållandevis större arbetsinsats åt fordonstillsynen.

Frågan om en effektivare kontroll av fordonsbeståndet har som bekant varit föremål för överväganden från statsmakternas sida i ett flertal sammanhang under senare år. Jag vill erinra om att 1953 års trafiksäkerhetsutredning i sitt andra betänkande bland annat föreslog, att den som förvärvat ett fordon som var äldre än fem år skulle vid anmälan till registreringsmyndigheten vara skyldig bifoga ett intyg om att fordonet befunnits vara i föreskrivet skick vid företagen kontrollbesiktning. I proposition nr 69/1958 framhöll jag, att utredningens förslag var välbetänkt. Den förordade reformen måste emellertid få anstå tills vidare med hänsyn till besiktningens organisationens omfattande arbetsbörda. En ytterligare belastning skulle endast ha som följd, att andra viktiga uppgifter måste eftersättas. Andra lagutskottet delade denna min uppfattning och framhöll samtidigt nödvändigheten av att kraftiga åtgärder vidtogs för en förstärkning av bilinspektionens resurser så att genomförandet av välbetänkta reformer, i stil med den av trafiksäkerhetsutredningen föreslagna, inte onödigtvis sköts på framtiden. Utskottets utlåtande godkändes av riksdagen. — I detta sammanhang kan nämnas, att bilinspektionen under de senaste åren utökats med bland annat ett 20-tal nya bilinspektörstjänster. Under samma tid har även statspolisorganisationen förstärkts i icke oväsentlig omfattning.

Jag vill vidare erinra om att motioner väckts vid såväl 1958 års B-riksdag som årets riksdag med förslag till förbättrad fordonskontroll i form av säkerhetsbe-

Om en effektivisering av motorfordonsbesiktningen

siktningar genom anlitande av bilverkstäder och testanstalter. Dessa motioner har emellertid, sedan de avstyrkts vid utskottsbehandlingen, avslagits av riksdagen.

Herr Lundström har fäst särskilt avseende vid vissa olyckor, där s. k. raggarbilar varit inblandade. Jag kan i det sammanhanget upplysa, att bl. a. väg- och vattenbyggnadsstyrelsen haft sin uppmärksamhet riktad på dessa fordon och att olika förslag till åtgärder har diskuterats inom styrelsen. För att få en mera bestämd uppfattning om det verkliga tillståndet hos dessa raggarbilar och liknande fordon och samtidigt genom en samfällid och för hela landet omfattande aktion göra klart för allmänheten problemets allvarliga karaktär, beslöt styrelsen efter överläggningar med statspolisintendenten, att bilinspektionen skulle gemensamt med polis verkställa flygande inspektion av äldre fordon i större skala. En dylik första aktion ägde rum helt nyligen. Aktionen, som kom att omfatta omkring 10 000 fordon av det ifrågakvarande slaget, medförde i avrundade tal följande åtgärder: körförbud för 240 fordon, föreläggande om kontrollbesiktning av 2 400 fordon, föreläggande om kontroll genom besiktningsman, verkstad eller liknande beträffande 1 700 fordon och tillsägelse i fråga om 2 200 fordon.

Resultatet visar, att det tyvärr på våra vägar och gator förekommer ett stort antal fordon, som är i ett undermåligt skick och därför utgör en latent trafikfara.

Utan tvivel är razzior av den typ, som nyligen ägt rum, av stor betydelse för trafiksäkerheten. Den flygande inspektionen är för närvarande den enda möjligheten till sådan kontroll.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har upplyst, att man avser att i sina anslagsäskanden för budgetåret 1960/61 framlägga förslag till ytterligare utbyggnad av bilinspektionen i syfte att möjliggöra en förbättrad fordonskontroll. Statsmakterna får alltså i en relativt snar framtid ånyo tillfälle att taga ställning till hithörande spörsmål.

Med det sagda anser jag mig ha besvarat interpellationen.

Herr LUNDSTRÖM (fp):

Herr talman! Till statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet ber jag att få rikta ett tack för interpellationssvaret.

Hur allvarlig den här frågan är framgår tydligt av den razzia som ägde rum för några veckor sedan och vars resultat statsrådet här redovisade. Jag kan inte påstå att det resultatet var särskilt överraskande men måste dock slå fast, såsom också statsrådet i viss mån gjort, att det är upprörande. Av cirka 10 000 fordon var 4 440, alltså drygt 44 procent, i behov av körförbud eller föreläggande om kontrollbesiktning eller kontroll genom besiktningsman, verkstad eller liknande. Dessutom har 2 200 andra fordon fått tillsägelse om brister. Räkna man ihop alla dessa grupper finner man att tillhoppa 66 procent av de prövade bilarna var behäftade med felaktigheter. Situationen ter sig egentligen ännu sämre, om man betraktar den sammanställning som statsrådet gjort beträffande resultatet av fjolårets kontroller. Förra året skedde 83 000 inspektioner, och av de berörda bilarna var över 58 procent behäftade med sådana fel som krävde någon av de åtgärder som jag nyss räknade upp. Medräknas även de bilar, som därutöver fick påpekanden om vissa brister, kommer man upp i inemot 70 procent med fel behäftade bilar bland de kontrollerade.

Jag tycker att detta är så allvarliga siffror att de bör ge riksdagen anledning att verkligen ta upp den här frågan till omprövning.

Min interpellation hade ju ett klart samband med den svåra olyckshändelse som inträffade i en s. k. raggabil, i vilken dödsfall förorsakades på grund av koloxidförgiftning. Det var just den situation, som uppstått till följd av den modefluga som heter raggarbilar, som gjorde att jag på nytt beslöt mig för att bringa den här frågan inför kammaren. Ifrån några håll — bl. a. mitt eget —

Om en effektivisering av motorfordonsbesiktningen

väcktes ju i följd vissa motioner om samma sak. Raggabilarna är ett ganska nytt påfund. Jag tror att även om en sådan bil vid själva förvärvet är i något så när hyggligt skick, har de ungdomar, som skaffar sig den, åtminstone i allmänhet inte råd att kosta på sig den komplettering, t. ex. av däcksutrustning, som ofta kan vara nödvändig. Jag skulle också tro att om något mankemang senare uppstår med dessa bilar, lagas de i allmänhet bara provisoriskt, och förfallet blir sedan allt snabbare. Därtill kommer ju att den framfart, som presteras med vissa raggabilar, ställer mycket stora krav på bilen och är för trafikanten ofta ytterst riskfylld. Allt detta tycker jag med ytterlig skärpa aktualiserar det spörsmål som vi dryftade förra riksdagen om en regelbunden återbesiktning av äldre bilar.

Nu anser statsrådet i sitt svar att det för närvarande måste räcka med sådana razzior som den nyssnämnda, som ägde rum för några veckor sedan. Sådan flygande inspektion, menade han, är vad vi för närvarande orkar med. Låt mig då emellertid påpeka att sådana fel som det som medförde den nyssnämnda koloxidförgiftningen, såvitt jag vet, normalt inte är föremål för undersökning vid flygande besiktning. En bil kan ju se hygglig ut och sakna väsentliga mekaniska fel, men koloxidströmmar i alla fall in i bilen, vilket kan få allvarliga följder. För att upptäcka sådana fel krävs mera ingående kontroll än vad som är möjlig vid flygande besiktning. Det är klart att man kan utrusta besiktningspatrullerna med koloxidmätare, men normalt tror jag inte att de har sådan utrustning.

Tvärt emot kommunikationsministern har jag dessutom den uppfattningen, att flygande inspektion inte under någon längre tid kan få vara den grund, varpå kontrollen av äldre bilar skall vila. Vi kommer väl aldrig ifrån razzior av det slag som här har nämnts, men de bör inte vara någonting normalt utan de skall vara enstaka undantagsfall. Ständigt återkommande dylika razzior blir ytterligt störande ingrepp för den

enskilde lojale trafikanten. Det blir stopp i trafiken, och det blir betydande förseningar. En aktad ledamot av denna kammarberättade för mig i går, att hon rådde ut för en sådan där flygande kontroll, när hon för någon tid sedan skulle åka in till riksdagen, med påföljd att hon inte hann in till voteringen. Även om det inte ofta sker så viktiga voteringsomgångar som de som ägde rum i går, är det dock klart, att skulle sådana här besiktningar ske ofta, kommer de att för ett stort antal människor förorsaka förseningar, som kan medföra allvarliga svårigheter. Jag tror av dessa olika skäl att kontrollen av bilar i trafik måste vila på annan grund än på den flygande besiktningen.

Statsrådet har ju själv uttalat sin sympati för besiktnings tvång vid överlåtelse av bilar som är äldre än fem år, men han har samtidigt konstaterat att resurserna här för saknas. Jag vill då ställa frågan: Finns det några möjligheter att inom rimlig tid verkligen skapa resurser för en kontrollbesiktning av det slaget eller, vilket jag tror är nödvändigt, för en regelbundet återkommande besiktning av äldre bilar?

Statsrådet säger att ett tjugotal nya bilinspektörstjänster tillkommit under de senaste åren. Han säger inte, hur många år det rör sig om, men han tillägger i slutet av sitt svar, att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen kommer att nästa år framlägga nya förslag till ytterligare utbyggnad av bilinspektionen för att möjliggöra en bättre fordonskontroll.

Jag tvivlar inte på att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen kommer att framlägga förslag, men jag är ytterligt tveksam, om statsmakterna kommer att lämna erforderliga medel för en nödvändig upprustning. Det statsfinansiella läget är inte sådant, att det inger några förhoppningar. I sitt remissvar med anledning av några motioner i följd påpekade väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, att för en sådan upprustning, som skulle möjliggöra fordonskontroll vid ägarbyte av bilar som är över fem år gamla, skulle behövas omkring 15 nya inspektörer. För en periodisk kontrollbesiktning av det slag som jag tror blir nödvändig förr eller

Om en effektivisering av motorfordonsbesiktningen

senare skulle erfordras en personalökning av 80 till 90 man. I sina petita, som låg till grund för årets statsverksproposition, begärde väg- och vattenbyggnadsstyrelsen 15 nya bilinspektörer. Man fick tre. Jag skulle förmoda, att dessa tre knappt motsvarar den stigande efterfrågan på bilinspektionens tjänster som sker genom det ständigt ökade antalet nya körkortssökande och den ständigt växande bilparken, men de medför sannoligen inte någon lösning på frågan om ordnad kontroll av äldre bilar tillstånd.

Delegationen för översiktlig vägplanering beräknar, att år 1965 skall antalet bilar i Sverige ha vuxit från en miljon till 1,5 miljon. Utvecklingen ger närmast vid handen, att delegationen har räknat i underkant. Tror verkligen statsrådet att staten kommer att öka bilinspektionens personella och materiella utrustning både i takt med den växande bilismen och i sådan omfattning att man inom rimlig tid kan ta på sig de nya uppgifter som en återkommande fordonskontroll kan kräva?

I Skåne har vi för närvarande ett mindre uppror på grund av den katastrofala situationen i fråga om bilinspektioner. Jag har i tidningarna läst upprörande redogörelser från Hälsingborg och trakten däromkring. I Stockholms-Tidningen står, att bilfirmorna gör stora ränteförluster, när 100 000-kronorslastbilar måste vänta ibland upp till en månad, innan besiktning kan ske. Det finns en mängd färdigutbildade körkortsaspiranter, som troligen inte kommer att få sina körkort förrän framemot jul. Chefen för bilinspektionen i Hälsingborg berättar, att läget är fullständigt ohållbart.

Mot bakgrunden av allt detta tror jag, att det problem vi här sysslar med inte kan lösas genom en långsiktig utökning av bilinspektörskåren. Jag vill erinra om ett tidigare uppslag, som jag berört i min interpellation, nämligen att staten skulle söka samarbete med Sveriges bilprovsnämnd för att den vägen på ett snabbare sätt än som annars skulle vara möjligt lösa frågan om återbesikt-

ning av bilar. Genom att ta ut en ringa avgift skulle man också lösa problemet utan någon kostnad för statsverket. Riksdagen avslög detta motionsvis framförda förslag, men avslaget grundades bl. a. på det skälet, att Sveriges bilprovsnämnd inte var färdigorganiserad. Den invändningen kan inte längre resas. Bilprovsnämnden är nu fullt färdigorganiserad och består av representanter för Stockholms handelskammare, KAK, MHF, Motormännens riksförbund, Bilverkstädernas riksförbund, Svenska bilförsäkringsföreningen och Sveriges automobilhandlareförbund. Ett mer opartiskt organ för behandling av sådana frågor kan jag inte tänka mig. Nämnden har till speciellt ändamål att söka åstadkomma ökad trafiksäkerhet genom testning av äldre bilar. Jag tycker att det är särskilt intressant att se att — utom de stora motororganisationerna — även Svenska bilförsäkringsföreningen är med, ty föreningen omfattar alla s. k. tariffbolag, som har med bilförsäkring att göra, och bör alltså ha ett eget intresse av att bedömningen göres så opartisk som möjligt.

Jag skulle till sist vilja rikta en verklig vädjan till herr statsrådet att pröva den här vägen. I Tyskland har man redan gått denna väg. Där har man ordnat det så, att en återkommande bilbesiktning kan ske antingen genom den statliga bilinspektionen eller också genom enskilda företag, verkstäder och dylikt. Det tycker jag borde gå att göra också här. Om statsrådet Skoglund ville friskt angripa denna fråga, tror jag att det vore möjligt att komma fram på ett bättre och snabbare sätt än om vi i nuvarande statsfinansiella läge bara skall successivt bygga upp den statliga bilinspektionen.

Herr statsrådet SKOGLUND:

Herr talman! Jag kan tyvärr inte gå in på någon polemik med herr Lundström, eftersom jag skall inställa mig för att svara i medkammaren om något ögonblick, men jag kan nämna att ökningen av bilinspektörstjänsterna med ett 20-tal skett under en treårsperiod.

Om en effektivisering av motorfordonsbesiktningen

Dessutom har statspolisorganisationen under samma tid inte oväsentligt utökats.

Jag kan inte yttra mig om hur snabbt vi kan få en utbyggnad av bilinspektionen, men jag förutsätter, efter att ha hört herr Lundström, att han är beredd att hjälpa mig att skaffa det erforderliga ekonomiska underlaget.

Herr SVENINGSSON (h):

Herr talman! Bara ett par ord! Av interpellationssvaret till herr Lundström och av hans anförande har vi fått ytterligare klarhet om de stora bekymmer som vi har fått genom att så många icke trafikvärdiga bilar rullar på våra vägar. Bilarnas antal har ju ökat i större omfattning än man kunnat räkna med. Vägarerna byggs inte ut i samma omfattning. Det blir en allt hårdare trafik, och det blir allt trängre med utrymmet på våra gator och vägar.

Otvivelaktigt är det ett mycket viktigt problem, som herr Lundström här tagit upp — att gamla bilar i ett bristfälligt och föga trafikvärdigt skick i stor utsträckning börjat bli leksaker för ansvarslösa pojkar i 16—17—18-årsåldern. Detta är något mycket allvarligt och det vållar utan tvivel stora bekymmer, något som myndigheterna med all kraft måste rikta sin uppmärksamhet på. Det lär vara på det sättet, att unga pojkar innan de uppnått körkortsåldern i rätt stor utsträckning skaffar sig bilar att på ett eller annat sätt leka med. Det finns så oändligt många välrutinerade och ansvarskännande bilister här i landet, vilka håller sitt fordon i ett så trafikvärdigt skick som möjligt, men vilka tankar måste dessa inte ha när de är ute på vägarna? De måste fråga sig, vad det är för bilar som de möter, i vilken omfattning dessa fordon fyller bestämmelserna eller i vilken omfattning det är trafikantter som på ett eller annat sätt är ute i något brottsligt ärende.

Man måste nämligen beteckna det som brottsligt att köra ansvarslöst och med ett fordon, som icke är i trafikvärdigt skick. En sådan anordning som en stän-

dig återkommande besiktning av motorfordon skulle vara en tung börda att lägga på biltrafiken, men det är nog en börda som vi inte kan komma ifrån. Det är en anordning som måste inrättas, och just det förhållandet, att så många unga pojkar har gjort bilkörning till en lek och till ett äventyr, som inte håller sig på något sätt inom lagens gränser, är något som myndigheterna med all kraft måste uppmärksamma. Gamla utslitna personbilar använda på ett ansvarslöst sätt är tyvärr mycket farliga leksaker.

Vi kan måhända se litet löftesrikt på framtiden. Kommunikationsministern har här just uttalat att det skall bli en bättre ordning. Jag vill nog säga, att jag vill instämma med herr Lundström i att de flygande besiktningar som man nu har inte på något sätt räcker till. Man måste ta kraftigare tag för att lösa detta problem, och de rent organisatoriska uppgifterna hoppas jag att man ändå skall kunna klara av.

Herr LUNDSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag beklagar att statsrådet Skoglund måste bege sig till andra kammaren. Uppriktigt sagt tror jag på kommunikationsministerns vilja att tillgodose bilinspektionens behov, men jag tvivlar på att de finansiella möjligheterna finns. De som har hand om penningpungen inom regeringen kommer att säga, att det inte finns någon möjlighet att lämna de anslag som kommunikationsministern önskar. Det har sagts mig, och det framgår även av tidningsreferat, att detta är vad som skett innevarande år och med sannolikhet kommer det att ske även i fortsättningen.

Jag vill dessutom påpeka, att det inte bara är fråga om att anslå pengar för att anställa bilinspektörer. Dessa skall även utbildas, och om ökningen av antalet bilar är 100 000 eller inemot detta antal om året och ökningen av antalet körkortsaspiranter också är betydande, så tror jag inte att kommunikationsministern har särskilt stora möjligheter att utverka avlönings- och utbildningsanslag till mer än vad som kommer att

Ang. resebidrag vid deltagande i vetenskapliga kongresser i utlandet

motsvara den normala ökningen. Jag är ytterst tveksam om möjligheten att dessutom få så mycket pengar, att man kan verkställa kontrollbesiktning ens vid överlåtelse av bilar som är över fem år gamla, än mindre till en återkommande besiktning av den typ som man har i många andra länder och som anses nödvändig där — allt givetvis såvitt man skall hålla sig till den gamla metoden att statens egna organ skall sköta alltsammans.

Varför kan man inte tillgripa den möjlighet som faktiskt står till buds att få en opartisk frivilligorganisation som hjälper till. Det kan ske för en ganska liten avgift. Jag har tidigare föreslagit tio kronor, men man har sagt att det är i underkant. Låt oss höja avgiften till femton kronor för varje sådan besiktning efter ett visst antal mil! Det är ingen kostnad som har någon betydelse för bilisten, men systemet skulle kunna få oerhört stor betydelse för trafiksäkerheten, och staten skulle komma mycket billigt undan.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Ang. resebidrag vid deltagande i vetenskapliga kongresser i utlandet

Ordet lämnades till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet **EDENMAN**, som meddelat, att han ämnade vid detta sammanträde besvara herr Edströms interpellation angående resebidrag vid deltagande i vetenskapliga kongresser i utlandet, och nu yttrade:

Herr talman! Med första kammarens tillstånd har herr Edström frågat mig, om det är riktigt, att man i ecklesiastikdepartementet vid utdelande av resebidrag till vetenskapsmän, vilka som svenska representanter deltar i utländska vetenskapliga kongresser, beviljar blott två tredjedelar av lägsta resekostnaderna, och om denna princip även tillämpas i fråga om svensk representation i utlandet i annat än kulturella sammanhang.

Till en början vill jag framhålla att vetenskapsmännens deltagande i utländska kongresser och liknande sammankomster endast i undantagsfall har karaktären av officiell svensk representation i den meningen, att vederbörande har regeringens uppdrag att vara svensk representant. I den mån så förekommer är det naturligt, att den officielle representanten — oavsett ändamålet — i regel får ersättning för sina kostnader enligt gällande resereglemente. Men i det stora flertalet fall är det, som sagt, inte fråga om någon officiell representation, när det gäller vetenskapsmännen, utan om enskilda personers deltagande i internationella sammankomster, vilket underlättas genom att statsbidrag beviljas för ändamålet. Sådana resor, som för övrigt ofta sker under ferietid, kan givetvis inte betraktas som tjänsteresor i vanlig mening.

Att det här gäller en ganska omfattande bidragsgivning framgår av att under de senaste budgetåren på ecklesiastikdepartementets föredragning ur tillgängliga anslag årligen beviljats omkring 140 000—150 000 kronor som bidrag till vetenskapsmäns resor för att delta i utländska vetenskapliga sammankomster av skilda slag. Budgetåret 1957/58 behandlades inte mindre än omkring 280 ansökningar om resebidrag för sådant ändamål. I omkring 170 av dessa fall beviljades bidrag.

Den ständigt stigande ansökningsfrekvensen i förhållande till de anslagsmässiga resurser, som staten år från år kan ställa till förfogande för ändamålet, medför givetvis att det måste bli en avvägning i fråga om både bidragens antal och deras storlek för att man på ett rimligt sätt skall kunna underlätta dessa former av internationellt vetenskapligt utbyte. I de fall, då statsbidrag prövas böra utgå åt en enskild vetenskapsman, synes det mig naturligt att man skall kunna räkna med att vederbörande i regel också genom bidrag från annat håll eller genom egen insats skall kunna täcka en del av resekostnaderna. Den tredjedelsreduktion, som åsyftas i interpellationen, torde inte heller vara obekant

Ang. resebidrag vid deltagande i vetenskapliga kongresser i utlandet

för de akademiska myndigheterna. Jag vill för övrigt nämna, att den avser rese- och traktamentskostnader, beräknade enligt de statliga resereglementena, vilket exempelvis för fågresa innebär ersättning för resa i första klass; beträffande flygresa brukar man dock utgå från kostnaden för turistklass.

Jag vill slutligen framhålla, att det är min avsikt att föranstalta om att från och med nästa budgetår beslutanderätten beträffande resebidrag av här avsett slag, såvitt gäller vetenskapsmän anställda vid universitet och högskolor inom ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde, överlåtes till lärosätena själva. Därvid avses, att varje ifrågakommande lärosäte årligen skall få disponera ett visst anslagsbelopp för detta ändamål ur anslaget till internationellt-kulturellt samarbete. En sådan decentralisering kommer att medföra — förutom en snabbare handläggning av flertalet resebidragsärenden — att de akademiska myndigheterna inom en given ram efter eget bestämmande får hushålla med resebidragens antal och storlek.

Därmed, herr talman, anser jag mig ha besvarat herr Edströms interpellation.

Herr EDSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag ber att till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet få framföra mitt tack för svaret.

Sitt stora intresse för förbättrade villkor för forskningen har statsrådet Edenman dokumenterat på flera sätt, inte minst genom årets proposition nr 105. Våra forskningsråds årliga anslag föreslås i propositionen bli uppräknade med i runt tal 5,4 miljoner kronor. Totalt avses dessa anslag, om vi också räknar anslagen till det tekniska forskningsrådet, komma att uppgå till det betydande beloppet av inte mindre än 22,5 miljoner kronor. Till den materiella och personella basorganisationen samt till forskarkarriären ges ytterligare närmare 5 miljoner kronor mer än tidigare.

Vid sidan av denna positiva och gläd-

jande inställning till den vetenskapliga forskningens behov och villkor i stöter sig den relativa njugghet, som departementschefen på vissa punkter visat denna forskning som skäligen omotiverad. Den detalj, som jag har tagit mig friheten att ta upp i min interpellation, hör till de mera eftersatta. Att genom statliga resebidrag förhjälpa vetenskapsmännen att skaffa sig närmare kunskap om de utländska framstegen inom skilda forskningsområden måste i vår tid vara en angelägenhet av första ordningen. Man undviker därigenom dubbelarbete, spar mycken tid och stora pengar. Gjorda erfarenheter i utlandet kommer snabbt och effektivt till vår kännedom. Det är sant att det för närvarande inom vissa områden finns möjligheter härtill, såsom när det gäller vissa landvinningar inom medicinen i fråga om olika droger eller operationsmetoder samt inom teknik och ingenjörskonst. Men på andra områden är takten betydligt långsammare. Den är alldeles särskilt långsam, då det gäller området uppfostran och undervisning. I ett par nyligen utkomna amerikanska arbeten har man påtalat, hur detta lett till onödiga kostnader och splittringar. Därtill kommer att man ofta griper sig an med problem, som redan är lösta på andra håll och därför inte behövt angripas.

Anslaget till resestipendier åt ordinarie lärare m. fl. uppgår nu till 85 000 kronor. Det har inte räknats upp i år. Redan år 1953 var det 85 000 kronor. Det sänktes sedermera något på grund av det statsfinansiella läget men höjdes sedan åter till nuvarande belopp. Oaktat universitetskanslern hemställt i förra årets *petita* om en uppräknning till 125 000 kronor på grund av att antalet stipendiesökande har ökat, har alltså någon uppräknning icke skett. Universitetskanslern framhåller att det är många, som inte kan få den hjälp de behöver. I sitt svar nämner också ecklesiastikministern, att anslagsbeloppet bara räckt till att fördelas bland 170 av 280 sökande. Jag vill tillägga, att av detta belopp skall inte fullt 63 000 kronor räcka till för landets ca 600 ordinarie universitets-

Ang. resebidrag vid deltagande i vetenskapliga kongresser i utlandet

lärare. Det är inte så stort belopp. För vissa vetenskapsmän finns det andra vägar att få resebidrag, men det är långtifrån alltid möjligt. Även om man på olika vägar skulle kunna få statliga bidrag på sammanlagt 140 000—150 000 kronor, så är det ett mycket litet belopp.

Vad statsrådet uttalar i sitt interpellationssvar om framtiden, att det från och med nästa budgetår skall överlätas åt lärosätena att själva utdela bidragen, oroar mig än mer, då det samtidigt anges att detta skall ske genom om disposition av anslaget till främjande av internationellt kulturellt samarbete. Om vi ser på detta anslag i åttonde huvudtiteln där anslaget redovisas på s. 685, finner vi att det inte heller i år är uppräknat utan fortfarande utgår med 375 000 kronor. Med detta anslag skall, som framgår av statsliggaren för budgetåret 1958/59, enligt tidigare beslut av Kungl. Maj:t bestridas kostnader för vissa ändamål, nämligen för det första 209 685 kronor såsom bidrag till vissa grenar av svenska institutets verksamhet, för det andra 169 835 kronor för sammanlagt 38 stipendier till studerande från vissa främmande länder för studier i Sverige, för det tredje 33 400 kronor till lönefyllnad åt av institutet avlönade svenska universitetslektorer i utlandet, för det fjärde 6 450 kronor till föreläsarutbyte med vissa länder, för det femte 18 000 kronor till Sverige-Amerikastiftelsen för stipendier åt tre amerikanska och en kanadensisk studerande för studier vid svenska universitet och högskolor samt för det sjätte 25 000 kronor till Tessinsällskapet såsom bidrag till Institut Tessin i Paris. Detta utgör tillsammans 462 370 kronor, alltså cirka 100 000 kronor mer än det belopp, varmed reservationsanslaget uppförts. Sedan föreskrives, att anslaget i övrigt skall disponeras av Kungl. Maj:t dels till reseunderstöd och studiestipendier för såväl svenskar som utlänningar, dels ock till ett allsidigt främjande av internationellt kulturellt samarbete även på annat sätt.

Var finns dessa pengar? Även här är det inte bara fråga om svenskar utan även om främmande studerandes möjlig-

heter att få studera i Sverige. Anslaget är ju liksom ett annat, nämligen bidrag till bestridande av kostnader för vissa internationella kongresser i Sverige, i främsta rummet avsett som hjälp till utlänningar för studier i Sverige och inhämtandet av svenska forskningsresultat. Därvidlag vill jag säga att det är ganska hyggligt ställt. Men det som jag med min interpellation ville framhålla var, att det är betydligt sämre ställt för svenska forskare att få hjälp att inhämta utlandets forskningsresultat.

Nu är det så att professor Gösta Dohman i Lund för ett par år sedan, innan han avgick, gjorde en enkät beträffande de svenska forskarnas kostnader för deras studier i utlandet samt för deras bevisande av kongresser och konferenser. Han fick svar från 473 forskare. Av dessa hade 362 haft kostnader under det angivna året med tillsammans över 450 000 kronor. 118 av dem hade sökt statsbidrag, 22 hade fått statsbidrag, i intet av fallen hade detta egentligen täckt mer än halva kostnaden. Detta är orsaken till att anslaget under vissa år inte tagits i anspråk i full utsträckning, det har ansetts vara mycket litet bevänt med att söka statsbidrag. Utsikterna att få bidrag har varit små, och de som fått bidrag har erhållit så litet, att det inte täckt mer än en del av kostnaderna.

Nu säger herr statsrådet att det här inte är fråga om någon officiell representation utan om enskilda personers deltagande i internationella sammankomster samt att dessa resor, som ofta sker under ferietid, givetvis inte kan betraktas som tjänsteresor i vanlig mening. Jag tror att herr statsrådet liksom många andra på den punkten missuppfattat förhållandena. Tiden har här runnit fort, helt naturligt med hänsyn till den tekniska och medicinska vetenskapens explosionsartade utveckling, som även påverkat andra ämnesområden. I våra dagar, herr statsråd, är deltagandet i en vetenskaplig internationell kongress eller konferens en synnerligen krävande tjänsteangelägenhet, som tar i anspråk mycken arbetstid och även mycken övertid både före och under sammanträde-

Ang. resebidrag vid deltagande i vetenskapliga kongresser i utlandet

na. Att dessa kongresser ofta förläggas till den s. k. ferietiden medför, att vederbörande tjänsteman får desto kortare semester, och att åberopa detta som orsak till att minska resekostnadsbidragen är väl ändå inte riktigt. När en arbetare atagit sig att arbeta på sin fritid, brukar väl detta knappast användas som motive-ring för att han skall få mindre betalt — ofta kallar man det för obekvämt arbetstid, och detta resulterar i en bättre betalning.

Sedan är det riktigt att det här ofta inte är fråga om en rent officiell svensk representation, men i det fall, som närmast orsakat denna interpellation, nämligen professor Alf Lombards deltagande i ett jubileum i Madrid, var det dock fråga om en sådan. I vanliga fall är det ofta så pass halvofficiellt, att vederbörande svenske minister anser sig skyldig att delta. Jag har själv varit med några gånger, då så skett.

Tillvägagångssättet är i allmänhet, att om någon vetenskapsman ansöker om ett bidrag av detta slag för deltagande i en viss vetenskaplig kongress, utgår ett meddelande till samtliga berörda universitet och högskolor med anhållan om under-rättelse, vilka som önskar delta i denna kongress. Därefter utses en eller ett par av de anmälda vetenskapsmännen som svenska representanter med statligt resebidrag. Detta är ju dock ett så pass officiellt förfarande, att man kan kalla dem halvofficiella representanter för Sverige.

När så få utses borde dessa erhålla fulla minimikostnaden täckt. Jag räknar alltså inte med mer än minimikostnaden för järnvägsresa i första klass och turistklass i flygplan jämte ett normalt traktamente. En vetenskapsman i universitetstjänst kan knappast undgå att konstatera vid sådana utländska resor, att det övervägande antalet medresenärer är representanter för industrier eller medlemmar av statliga eller kommunala kommittéer eller delegationer, som alla erhåller kostnaden för sina resor till fullo ersatt. Som jag ser saken, är nuvarande förfarande en relik från gammal tradition, som tyvärr fortfar.

De stora kostnaderna för den enskilde gör att många inte anser sig ha råd att resa. Det är allvarligt ur forskningssynpunkt. En aldrig så dålig vetenskapsman blir inte bättre genom en påtvingad isolering, och en god vetenskapsman är aldrig så perfekt i sitt arbete, att inte en stimulerande kontakt med andra forskare kan föda nya idéer och leda till bättre möjligheter för nyskapande utveckling.

När statsrådet visat en sådan förståelse för och positiv inställning till den vetenskapliga forskningens villkor och behov i övrigt, hopaps jag att han även skall komma till insikt om att sparsamhet på denna punkt verkar som ett skorrande kugghjul i maskineriet. Det kan få betydelse för det helas effektivitet.

Att ge omkring 22,5 miljoner kronor till vetenskapen genom forskningsråden — vilket jag helt är med på — men samtidigt blott omkring 1/2 procent av detta belopp för svenska vetenskapsmäns inhämtande av utländska forskningsresultat på utländsk botten är enligt min uppfattning inte en riktig disposition. En industriledning skulle aldrig göra på så sätt, och även om staten måste använda andra bedömningsgrunder, bör man inte helt glömma bort praktiska synpunkter.

Vetenskaplig forskning är dyrbar men lönande. Som exempel kan jag nämna att USA:s industri har fått tillbaka 20—50 dollars för varje dollar som den lagt ned på forskning under de senaste 25 åren. Forskningsresultaten utnyttjas även allt snabbare och snabbare inom produktionen.

Även för den svenska staten är detta utgifter, som i längden är högst räntabla. Om resebidragen till våra forskare och vetenskapsmän för deras utländska besök och studier bleve rimliga, skulle detta medföra betydligt förbättrade kontakter med all världens forskning till vårt eget samhälles bättre framåtskridande.

Antingen bör forskningsråden erhålla sådana direktiv, att de mer än nu kan bidra till det internationella samarbetet med resebidrag eller också bör anslagen för detta speciella ändamål höjas och de vetenskapsmän som utses som statens

Ang. resebidrag vid deltagande i vetenskapliga kongresser i utlandet

officiella eller halvofficiella representanter erhålla sina minimikostnader till fullo täckta.

Än en gång ber jag att få tacka herr statsrådet för det givna svaret. Jag när den förhoppningen, att åtminstone något av vad jag har sagt skall stämma honom till eftertanke. Jag är övertygad om att vi båda vill samma sak, nämligen på allt sätt stimulera den vetenskapliga forskningen och göra den så effektiv och givande som möjligt. Detta är en eftersatt sektor. Även vetenskapens maskineri förtjänar ständig översyn.

Herr statsrådet EDENMAN:

Herr talman! Jag vill på en punkt korrigera herr Edström. Det gäller forskningsrådets möjligheter att ge bidrag. Min företrädare svarade på en interpellation av fru Ewerlöf i andra kammaren för några år sedan och gick då igenom hela fältet. Jag kan i detta sammanhang nämna, att år 1955/56 — jag har inte tagit reda på siffran för innevarande år — utdelade forskningsråden inte mindre än 320 000 kronor i resebidrag, fördelade på 120 anslag. Forskningsråden har alltså möjlighet att ge sådana anslag utan några större restriktioner, om de betraktar deltagande i ett symposium eller en kongress som varande av ytterligt stor betydelse.

Jag kan emellertid, herr talman, inte underlåta att vid detta tillfälle erinra kammarens ärade ledamöter om riksdagens egen uppfattning i denna fråga. I § 48 av sin berättelse har riksdagens år 1957 församlade revisorer riktat vissa anmärkningar mot det sätt, på vilket departementen skickar ut representanter i olika sammanhang, och detta gällde även resebidrag till kongresser. Jag föreställer mig att herr Edström inte hade någon avvikande mening, när förra årets sommarriksdag godkände statsutskottets förklaring, att det delade revisorernas uppfattning rörande angelägenheten av att i möjligaste mån begränsa antalet resedelstagare, så att inte exempelvis flera deltagare, representerande en och samma verksamhet, beordras till ett studie-

besök eller en kongress. Ett verksamt medel att uppnå åsyftade begränsningar och besparingar på förevarande område syntes utskottet vara att ålägga myndigheten att årligen till Kungl. Maj:t inkomma med närmare redogörelse för reseverksamhetens omfattning under det gångna året. Revisorerna hade självfallet i sin argumentering för en hårdare politik på detta område varit betydligt kärvare i sina formuleringar.

Herr Edström säger att det är ett krävande arbete att delta i en vetenskaplig internationell kongress. Så är det förvisso för de människor som skall hålla föredrag, leda symposier eller över huvud taget spela första fiolen i sammanhanget. Men de är en mycket liten del, herr Edström.

Jag kan försäkra att jag har en stor erfarenhet av vetenskapliga kongresser. Vi skall nästa år ha en kongress för världens historiker här i Stockholm. Man räknar med 3 000 deltagare. Vi skall ha en kongress för världens geografer också här i Stockholm med ungefär lika många deltagare. Vi kommer även att ha ytterligare tre eller fyra internationella kongresser här. Tror herr Edström att t. ex. alla dessa 3 000 historiker är aktivt engagerade under dessa tre, fyra dagar då man skall bese Stockholm med omnejd? Ingalunda.

Min vän professor Osvald tillhörde onekligen de arbetande vid en stor botanikerkongress, som vi hade här i Sverige för en del år sedan, men han skulle kunna upplysa om att de, som av olika skäl inte kan närvara, ändå har möjligheter att i efterhand ta del av protokoll och i de flesta fall även av föredrag och diskussioner. När alltså herr Edström säger, att det för vetenskapens fortsatta utveckling är nödvändigt att veta vad som sker ute i världen — underförstått ute på kongresserna — är det därför inte nödvändigt att dra den slutsatsen att man måste resa till själva kongresserna. Dessutom är det uppenbart — och det är vi ju medvetna om — att det väsentliga värdet för den stora massan av deltagare är att knyta personliga kontakter. Jag håller helt med herr Ed-

Ang. resebidrag vid deltagande i vetenskapliga kongresser i utlandet ström om att detta är någonting mycket värdefullt, men vi skall inte vara så sentimentala att inbilla oss, att om 1 500 eller 2 000 vetenskapsmän träffas i Rom eller Venedig eller någon annan plats, är de alla hårt ansträngda under denna fina sommarvecka.

Herr Edström säger, att vår inställning i departementet är litet kärv. Ja, men den är kärv av det skälet, att tillgångarna är begränsade. Under dessa veckor, framför allt i mars och april, kan vi under en enda veckoberedning ha 15—20 framställningar, och om jag räknar antalet forskare kan det under en enda konselj vara fråga om 30—50 som begärt resebidrag. Under en vecka kan det komma in ansökningar rörande 10—15 olika vetenskapliga internationella kongresser och symposier världen runt — de hålls ju numera glädjande nog även på platser i Sydamerika eller Indien. Var och en förstår att det är orimligt ur ekonomisk synpunkt att tillgodose alla dessa önskemål med de resurser vi har. Då kommer vi i det läget, att vi måste ha vissa reduceringsregler, som jag nyss redogjort för.

Jag vill, herr talman, emellertid stryka under, att det inte är så ovanligt att även vetenskapsmän reser med full täckning för kostnaden. Det sker i allmänhet på initiativ av t. ex. forskningsråden. Det är alldeles uppenbart att vi bör vara representerade vid de stora vetenskapliga kongresserna, oavsett om de hålls i USA, Sydamerika eller Indien. Då skickar vi om möjligt ut de lämpligaste personerna, som då är att betrakta som en svensk representation, men i de övervägande fallen är det på enskilt initiativ — som vi ingalunda skall förakta i det här fallet — som forskare begär resebidrag för att få resa till en kongress. Det är sanningen, för att göra en lång historia om den officiella representationen så kort som möjligt, herr talman!

Herr EDSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag kan ge herr statsrådet rätt i mycket av vad han sade. Men man kan alltid se en sak ur olika

synvinklar. Jag erkänner min synd, att jag inte läst igenom allt vad statsrevisorerna skrev förra året, och påpekan- det att jag där inte anmält avvikande mening är riktigt och utgör underlåten- hets synd från min sida.

Statsrådets beskrivning på hur det är på vetenskapliga kongresser kan på ett sätt vara riktig, men samtidigt är det så att de som verkligen reser med statliga resebidrag är sådana som kommer dit just för att hålla anföranden eller delta- ga i kongressens ledning. De har inten- sivt arbete. Övriga begär inte statliga re- sebidrag. Att en mängd andra reser mera för sitt nöjes och för de personliga kon- takternas skull är en sak för sig; det har inte med denna fråga att göra. Om någon reser med statsbidrag och inte utför nå- gon nyttig gärning genom att aktivt del- taga i kongressens förhandlingar har han inte uppfyllt de villkor som staten har rättighet att ställa för att bidrag skall utgå. Vi skall inte blanda ihop de arbe- tande på kongresserna med hela den svans, som där finns.

Statsrådets uppgift om hur många som söker dessa bidrag vittnar väl om något om att det nu behövs ett intimare sam- arbete och mera personliga kontakter än någonsin tidigare på grund av ve- tenskapens allt mer internationella ka- raktär. Detta är oerhört betydelsefullt. Vi spar pengar genom att hålla oss så int- imt underrättade som möjligt om veten- skapens framsteg ute i världen. När vi offrar 22,5 miljoner kronor till forsk- ningsråden för forskning hemma, varför skulle vi då inte kunna använda ett par procent av det beloppet för att för- hindra dubbelarbete? Det är dessa orim- liga proportioner mellan vad man ger ut på det ena och på det andra sättet som jag vill ha rättade. Den intima kontak- ten mellan svenska och utländska veten- skapsmän är ovärderlig inte bara för ve- tenskapsmännen själva utan även för hela vårt samhälles utveckling.

Överläggningen ansågs härmed slutad.

Förslag till sjöarbetstidslag

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 31, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till sjöarbetstidslag, m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 20 mars 1959 dagtecknad proposition, nr 120, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, hade Kungl. Maj:t dels föreslagit riksdagen att antaga ett vid propositionen fogat förslag till sjöarbetstidslag, dels ock inhämtat riksdagens yttrande över en vid Internationella arbetsorganisationens sjöfartskonferens år 1958 antagen konvention (nr 109) angående löner, arbetstid och bemaning på fartyg samt en vid samma tillfälle antagen rekommendation (nr 109) i samma ämnen.

Förslaget till sjöarbetstidslag var i nedan angivna delar så lydande:

10 § 2 mom.

Ordinarie arbetstid skall, såvida ej annat överenskommits eller är i vederbörande hamn brukligt, förläggas

å *passagerarfartyg* under fartygets uppehåll i hamn, när passagerare icke finnes ombord, till tiden före klockan 19; samt

å *annat fartyg*

till sjöss eller under dygn när fartyget avgår från eller ankommer till hamn, mellan klockan 6 och klockan 19, och

under fartygets uppehåll i hamn, mellan klockan 6 och klockan 18 å söcken- dag utom lördag samt mellan klockan 6 och klockan 15 å lördag och helgdag.

11 §.

Ekonomipersonalens ordinarie arbetstid bör fördelas i enlighet med ett av befälhavaren på förhand fastställt arbetstidsschema. Sådant schema bör vara anslaget på arbetsplatsen.

Ikraftträdandebestämmelser

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1960.

Genom denna lag upphäves sjöarbetstidslagen den 26 augusti 1948 (nr 631).

Undantag som avses i 1 § 3 mom. och 20 § må meddelas jämväl innan lagen trätt i kraft.

I samband med propositionen hade utskottet till behandling förehaft vissa i anledning därav väckta motioner, nämligen

de likalydande motionerna I: 467, av herr *Hagberg m. fl.*, och II: 571, av herr *Bengtsson* i Göteborg *m. fl.*, samt

motionen II: 570, av herrar *Andreasson* och *Carlsson* i Göteborg.

I motionerna I: 467 och II: 571 hade hemställts,

dels att riksdagen måtte för sin del besluta, att 10 § 2 mom. i förslaget till sjöarbetstidslag skulle erhålla följande lydelse:

»Ordinarie arbetstid skall, såvida ej annat överenskommits eller är i vederbörande hamn brukligt, förläggas

å *passagerarfartyg* under fartygets uppehåll i hamn, när passagerare icke finnes ombord, till tiden före klockan 19; samt

å *annat fartyg*

till sjöss eller under dygn när fartyget avgår från eller ankommer till hamn, mellan klockan 6 och klockan 19, och

under fartygets uppehåll i hamn, mellan klockan 6 och klockan 19 å söcken- dag utom lördag samt mellan klockan 6 och klockan 15 å lördag och helgdag.»

dels att riksdagen måtte för sin del besluta sådan ändring av ikraftträdande- bestämmelserna till den föreslagna lagen, att bestämmelserna i den nu gällande sjöarbetstidslagen den 26 augusti 1948 skulle förklaras alltjämt gälla beträffande fartyg med en bruttodräktighet understigande 2 000 registerton.

I motionen II: 570 hade hemställts, utom annat, i en med 1 betecknad punkt, att riksdagen måtte besluta, att Kungl. Maj:ts förslag till 11 §, första punkten, sjöarbetstidslagen skulle erhålla följande ändrade lydelse: »Ekonomipersonalens ordinarie arbetstid bör fördelas i enlighet med ett av befälhavaren *efter samråd med ekonomiföreståndaren* på förhand fastställt arbetstidsschema.»

Förslag till sjöarbetstidslag

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt,

A. att riksdagen i anledning av förevarande proposition, nr 120,

dels — med förklaring, att det genom propositionen framlagda förslaget till sjöarbetstidslag icke kunnat helt bifallas, samt med bifall till yrkandet under 1 i motionen II: 570 — måtte för sin del antaga lagförslaget med den ändringen, att 11 § erhöles följande lydelse:

»Ekonomipersonalens ordinarie arbetstid bör fördelas i enlighet med ett av befälhavaren *efter samråd med ekonomiföreståndaren* på förhand fastställt arbetstidsschema. Sådant schema bör vara anslaget på arbetsplatsen.»

dels måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t som sin mening giva till känna vad utskottet anfört angående de vid Internationella arbetsorganisationens sjöfartskonferens år 1958 antagna, förut berörda instrumenten;

B. att motionerna I: 467 och II: 571 ävensom motionen II: 570, i vad densamma icke besvarats genom vad utskottet hemställt under A, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Mannerskantz* och *Björkman*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa,

A. att riksdagen i anledning av förevarande proposition, nr 120,

dels — med förklaring, att det genom propositionen framlagda förslaget till sjöarbetstidslag icke kunnat helt bifallas, samt med bifall till motionerna I: 467 och II: 571 ävensom yrkandet under 1 i motionen II: 570 — måtte för sin del antaga lagförslaget med i reservationen angivna lydelse av 10 § 2 mom., 11 § och ikraftträdandebestämmelserna,

dels måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t som sin mening giva till känna vad reservanterna anfört angående de vid Internationella arbetsorganisationens sjöfartskonferens år 1958 antagna, förut berörda instrumenten;

B. att motionen II: 570, i vad densamma icke besvarats genom vad reservanterna hemställt under A, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr *MANNERSKANTZ* (h):

Herr talman! Det nu aktuella ärendet innebär, att arbetstiden på fartygen anpassas efter den allmänna arbetstidslagen. Förhållandena ombord på fartygen är ju så olika mot vad som förekommer inom det vanliga arbetslivet, att det inte har ansetts möjligt att direkt införa 45-timmarsveckan för alla sjömän. Det framlagda förslaget innebär i stort sett, att man bibehåller den arbetsorganisation som hittills tillämpats ombord på fartygen, alltså tvåvaktssystem på mindre fartyg och eljest trevaktssystem. Man har inte velat bryta sönder detta vakt-system. I stället skall enligt förslaget förkortningen av arbetstiden tas ut i form av vederlag. För tvåvaks- och trevaktindelade sjömän skall vederlag sålunda utgå i den mån arbetstiden överstiger för de förra 90 timmar på två veckor och för de senare 45 timmar i veckan. Vederlaget skall beredas i form av fritid i hamn. Genom kollektivavtal kan annan form av vederlag, exempelvis kontanter, överenskommas. Man har också tänkt sig att annan arbetskraft än de ombordanställda skulle kunna utföra en del av det arbete i hamn, som hittills plägat ombesörjas av dessa. Man skulle t. ex. kunna organisera s. k. landgång som utför detta arbete.

Allt detta kommer naturligtvis att medföra ökade kostnader. För tvåvaktindelade sjömän innebär förslaget, att arbetstiden per tvåveckorsperiod skall pressas ned från 112 timmar till 90 timmar, alltså med 22 timmar.

Den utredningskommitté, som utarbetat det framlagda förslaget, har konstaterat att förändringen kommer att medföra betydande kostnadsökningar. Utskottet refererar också detta. För tvåvaktssjömän och ekonomipersonal kommer det att bli en minskning av arbetstiden med 22 procent och en kostnadsökning av ungefär 20 procent. För trevaktssjömännerna och dagmännen blir

Förslag till sjöarbetstidslag

kostnadsökningen kanske 5 å 6 procent. Den s. k. storsjöfarten kommer nog att kunna klara denna kostnadsökning bäst. Den har ju modernt tonnage och kan slå ut de ökade kostnaderna på sina stora laster. Man kan därför säga att storsjöfarten inte drabbas värre av denna arbetstidsreglering än näringslivet i övrigt. Men hur skall ägarna av det mindre och medelstora tonnage kunna klara en kostnadsökning på omkring 20 procent?

Vi har vart elfte år fått en ny sjöarbetstidslag. Jag var med i denna kammarare när 1938 års sjöarbetstidslag kom till. Redan då uttalades farhågor för att den nya arbetstidslagen skulle medföra större negativa verkningar för sjöfarten än inom näringslivet i övrigt. Dessa farhågor har sedan besannats. Man kan inte på detta område av arbetslivet resonera på samma sätt som man så ofta annars gör, nämligen att tål man det, så tål man också detta. Den mindre sjöfarten har faktiskt inte tålt dessa ökade bördor. Redan efter införandet av 1938 års sjöarbetstidslag började utländskt tonnage av den storleksklass, som det här närmast gäller, d. v. s. mindre och medelstort tonnage, att äta sig in även i den svenska kustsjöfarten. Efter tillkomsten av 1948 års sjöarbetstidslag har denna utveckling fortsatt och resulterat i en kraftig minskning i det svenska tonnage av denna storleksordning. Av fartyg med ett tonnage av 500—2 000 ton fanns det i Sverige år 1936 562 000 ton. År 1947 hade detta tonnage minskat till 427 000 ton, och år 1957 var det nere i 247 000 ton. Det är alltså en stadig och mycket stark minskning som skett.

Jag bor själv i närheten av en hamnstad och passerar rätt ofta förbi hamnen i Kalmar. Om man inte är färgblind, herr talman, kan man inte undgå att lägga märke till utvecklingen. Det är tyska och holländska fartyg samt något enstaka danskt, som ligger i hamnen i Kalmar. Dessa utländska fartyg är numera så dominerande, att det nästan förefaller som om det snart skulle vara helt slut med den svenska mindre sjöfarten. Förhållandena är likadana på andra håll.

Även för vänernhamnarna, där man har detta speciella tonnage, kan siffermaterial framläggas, som klart bevisar denna utveckling.

Men jag skall inte lägga an så mycket på att övertyga kammaren om detta, ty utskottet har självt insett, att förhållandena är sådana. Utskottet har sagt, att man väl får finna sig i att den svenska mindre sjöfarten kommer bort. Man menar att det mindre och medelstora tonnage till stor del består av gamla skorvar, som inte är räntabla. Men dessa fartyg håller på att avvecklas i en ganska snabb takt. De ersättes av s. k. paragrafbåtar om högst 499 bruttoregister-ton. Det är fartyg som hittilldags har varit något så när räntabla.

Nu kommer denna nya lag och medför en våldsam ökning av kostnaderna. Den sammanfaller i tiden med en verklig lågkonjunktur på sjöfartsområdet över hela världen, alltså en internationellt betonad lågkonjunktur, som varit rådande sedan ett par år tillbaka. Under sådana förhållanden kan man väl anta, att denna lag ger dödsstöten åt den kvarvarande delen av det ifrågavarande tonnage — och då även åt de mera nybyggda båtarna i dessa storleksklasser.

Om man kunde tänka sig att lugna sig en smula med införandet av de nya bestämmelserna för att se, om detta tonnage kan överleva den nuvarande lågkonjunkturen, som kanske om fyra till fem år åter går upp, så att ett annat läge inträder, skulle det bli lättare att försöka anpassa arbetstiderna för de anställda på detta tonnage, så att det sedan kan ha en framtid. Men att tro att vi nu skall kunna genomföra de nya bestämmelserna utan att nästan utrota denna sjöfart under svensk flagg är att se orealistiskt och alltför optimistiskt på saken.

Man kan säga att utvecklingen själv har åstadkommit att det blivit mindre transportbehov, som kan ombesörjas av denna sjöfart. Detta är sant till någon fast ganska ringa del. Kustfarten mellan svenska hamnar och kanske i någon mån mellan svenska och danska hamnar har i viss mån ersatts med biltransporter.

Förslag till sjöarbetstidslag

Men å andra sidan har nya transportbehov uppstått, och jag är inte av den uppfattningen, att transportbehovet har minskats i någon större omfattning, utan jag tror att de sämre förutsättningarna för denna sjöfart huvudsakligen beror på att utlänningarna i stället tagit hand om en stor del av densamma. De har lägre löner än vi, och även om den konvention, som finns medtagen i detta utskottsutlåtande, skulle ratificeras av till exempel Tyskland och Holland, blir det ändå så att dessa länder med säkerhet kommer att vara mycket konkurrenskraftiga på detta område dels därför att deras arbetslöner är lägre, men dels också därför att de på grund av konventionen inte behöver reducera arbetstiden till samma nivå, som är föreslagen i propositionen.

Följden av allt detta blir, om utvecklingen går som jag spår — och så har faktiskt blivit fallet vid de två föregående ändringarna av sjöarbetstidslagen — att nationalprodukten minskar. Det blir mindre producerat i svensk regi, mindre tjänster utförda. Detta kommer att medföra, att rätt många blir, som man nu för tiden säger, friställda; förr i världen hette det arbetslösa. Det är möjligt att denna arbetskraft kan sugas upp av storsjöfarten eller på annat sätt, men detta är långt ifrån säkert, och förändringen torde inte bli utan verkningar för de anställda.

Det är väl också på det sättet, att om allt detta tonnage skulle komma bort, förlorar vi några fördelar som är förknippade med detsamma. Vi hade tillfälle att i utskottet samtala med representanter för redareföreningen om dessa saker, och det sades då att detta mindre och medelstora tonnage har utgjort en mycket lämplig rekryteringsbas för storsjöfarten. De anställda i storsjöfarten har ofta börjat sin sjömansbana på detta tonnage och fått ett visst sjömanskap där. Redareföreningens representanter sade också — och det har jag själv kunnat förstå — att det är många som trivs bättre med tjänst på fartyg i närtrafik. De kommer oftare till en hamn i närhe-

ten av sin familj, så att de kan besöka den. Genom att båtarna inte är så stora råder ofta ett mera personligt och trivsamt förhållande ombord, och under de ganska långa tider som besättningen är ombord blir den sammansvetsad och ett kamratskap utbildas, som är tilltalande för många människor. Redan av den orsaken är det inte särskilt bra, om det nämnda tonnaget kommer bort.

I Norge har man klarat situationen genom att den nya sjöarbetstidslagen där innehåller särskilda bestämmelser om dispensrätt, som är mycket långtgående och har tillämpats i ofantligt stor utsträckning. Efter vad vi kunde utrona genom det samtal som jag nyss nämnde om har denna ordning fungerat bra. Besättningarna har accepterat förhållandena, och den norska sjöfarten har kunnat klara sig bra just på grund av det utsträckt dispensförfarandet.

Nu föreskrivs ett begränsat förfarande även i denna lag, och utskottet föreslår att det skall tillämpas. Det uppstod faktiskt resonemang om hur det skulle gå, därest de svenska rederier som har medelstora och mindre fartyg måste sluta upp med sin näring och sälja sina båtar. Ja, de äldre och osäljbara båtarna får väl skrotas ner — det är världens gång, och det är inte mycket att säga om det — men det finns ju också många bra båtar, och det kommer att bli ett massutbud till utlandet, där man då vet orsaken till försäljningen och alltså vet att båtarna måste säljas. Följden blir att det aldrig kommer att bjudas några ordentliga priser på båtarna, utan en stor del av detta tonnage kommer att få realiseras till låga priser. Det ville utskottet förhindra genom en dispensbestämmelse, som innebär att man drar ut på den tid under vilken denna del av vår sjöfart skall avvecklas, och därmed lagar så att det inte behöver bli någon stor kapitalförlust för landet.

Jag är, herr talman, inte i stånd att inse att den sortens mentalitet är till gagn för landet. Det kan visserligen vara riktigt när man säger att sjöfolket inte skall bli lidande på att det inte får del

Förslag till sjöarbetstidslag

av de sociala förmåner som en arbetstidsförkortning innefattar, men om man kunde rätt pejla de innersta tankarna hos dem som arbetar på dessa mindre båtar, undrar jag om man inte skulle finna att en mycket stor procent av dem, inför möjligheten att den mindre skeppsfarten helt avvecklas, hellre skulle vilja att vi skjuter på frågan några år till dess konjunkturen kanske är sådana att det blir möjligt att fortsätta med denna näring, även om bestämmelserna i denna lag då genomförs.

Det nu anförda gör, herr talman, att jag inte kunnat acceptera det föreliggande förslaget utan anslutit mig till synpunkterna i den motion som är väckt i ämnet och som avser att övergångsbestämmelserna skall innehålla en föreskrift om att lagen inte skall tillämpas beträffande tonnage under 2 000 bruttoregister-ton. Därför vill jag yrka bifall till detta förslag.

En annan fråga, som jag också vill ta upp, är utredningens förslag om att ekonomipersonalens arbete skulle få pågå till kl. 19.00 alla söckendagar utom lördagar. Detta har departementschefen föreslagit ändrat till kl. 18.00. Motivet för utredningens förslag var att det skulle vara möjligt att ge besättningarna en mathållning, som naturligtvis vore tillfredsställande men som också inföll på tider som de var vana vid och som passade. Denna nedsättning har skett efter samråd med sjöfolksförbundet, och detta har då föranlett den slutsatsen att man väl fått klart för sig åsikterna även hos dem som skall äta och inte bara hos dem som skall laga maten. Man kan ju emellertid ha sina dubier om de verkligen är betjänta av detta och om deras önskemål verkligen blivit rätt tillgodosedda.

När vi ändå hade avsett att reservera oss har vi tagit med även denna punkt, och reservationen innehåller således ett yrkande att kockarna skall få laga mat till kl. 19.00, liksom hembiträderna får göra i hemmen.

Med hänsyn till de synpunkter, som jag här har anförat ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr ELOWSSON, NILS, (s):

Herr talman! I vårt land har vi sedan rätt länge hållit på att genomföra en socialvårdslagstiftning och en arbetarskyddslagstiftning, som tagit sikte på att skapa bästa möjliga förhållanden för dem som arbetar i detta land. Det har gjorts att Sverige kommit att framstå i mångt och mycket som ett föregångsland i detta avseende, och det är kanske ingen överdrift att säga att så är det också.

När denna lagstiftning genomfördes sade vi oss att vi omöjligen kunde låta den gälla för ett så och så stort antal av landets medborgare men inte för ett så och så stort antal, utan vi har utgått från att de förmåner som i detta fall ges skall tillkomma alla i den utsträckning som det över huvud taget är möjligt. Den synpunkten har vi inte anlagt bara när det gällt exempelvis dem som är anställda mot lön eller när det gällt industriarbetare etc., utan vi har haft precis samma syn på saken när det gällt exempelvis jordbruket. Då är det självfallet att vi måste göra det även beträffande sjömännen.

Från reservanternas sida göres i detta fall inga invändningar mot att sjömännen på båtar över 2 000 bruttoregister-ton skall få de förmåner som i detta sammanhang är föreslagna. Däremot säger man att de fartyg som ligger under 2 000 ton inte kan bära utgifterna, som för dem skulle öka med 20 procent. Vi har i utskottet fått ett mycket starkt intryck av att det förhåller sig åtminstone delvis på detta sätt. Vi har i varje fall inte kunnat få fram tillräckligt med material för att hävda att man från redarhåll inte talar sanning när man påstår detta. Åtskilligt har ju också hänt, som tyder på att det förhåller sig så att detta mindre tonnage inte är i stånd, åtminstone inte lika lätt, att bära de utgifter, som förslaget skulle föra med sig. Då frågar vi oss självfallet, om det verkligen är meningen att denna personal själv skall bära de bördor, som dessa försämrade förhållanden för med sig, och inte få någon hjälp att bära dem, såsom andra kategorier

Förslag till sjöarbetstidslag

får, exempelvis jordbrukarna genom att jodbruket subventioneras. Vi har sagt oss att det inte är rimligt, utan om vi här genomför en sociallagstiftning, som på livets olika områden tar sikte på att skapa ungefär likvärdiga förhållanden för all arbetskraft, skall den också komma all arbetskraft till del, om det finns möjlighet att göra det. Om det inte går att göra det inom ramen för de inkomster som näringen är i stånd att skaffa fram, måste det ske på något annat sätt. Att det bör ske på något annat sätt, tycks man också tänka sig på redarhåll, ty där har man argumenterat på det sättet, att vi inte bara under fredliga förhållanden behöver detta mindre tonnage för kustsjöfarten och för sjöfarten på de närmast liggande hamnarna i våra grannländer utan också i händelse det skulle bli ett krig, då vi behöver forsla varor inomskärs eller i andra sammanhang mellan olika hamnar i vårt land. Om man ser saken på det sättet och om meningen är att betrakta detta såsom en beredskapsåtgärd för att hålla småtonnaget vid liv fastän det inte kan bära sig, då måste alldeles uppenbart det gemensamma hushållet bära kostnaderna för denna beredskapsåtgärd, lika väl som det får bära kostnaderna för alla andra beredskapsåtgärder. Huruvida det sedan skall ske genom bättre lånemöjligheter, genom direkta subventioner, nedsatta hamnavgifter eller eventuellt på annat sätt, det är en fråga som vi naturligtvis inte kan svara på i detta sammanhang, utan den får bli föremål för utredning liksom så mycket annat.

Emellertid tror jag att man inte alltför mycket skall förstora beredskapsuppgiften för detta tonnage. Det är nämligen obestriddligt att småtonnaget i förhållande närmast till lastbilarna står i ungefär samma situation som för något mer än hundra år sedan våra kanaler gjorde i förhållande till järnvägarna. När man under första delen av 1800-talet väl hade fått kanalsystemet färdigt litet varstans, blev kanalerna utkonkurrerade av järnvägarna och kom aldrig att fylla den uppgift som man från början hade tänkt

sig. Småtonnaget befinner sig i dag i precis samma predikament. Dess transportuppgifter har i stor utsträckning övertagits av lastbilarna, och enligt min och utskottsmajoritetens mening har vi ingenting annat att göra än att böja oss för detta faktum. Följaktligen måste vi inrikta oss på att slopa en del av detta tonnage. I annat fall skulle det med all sannolikhet orsaka en ekonomiskt icke försvarbar belastning antingen av landets skattebetalare eller av vårt näringsliv. Därför ser vi faktum kallt och stint i ögonen: vi måste räkna med en minskning av småtonnaget, om det inte kan bära sig bättre än nu.

Då säger man, och herr Mannerskantz var också inne på det, att byggandet av detta tonnage för med sig att en del varv får arbete. Men jag skulle verkligen vilja fråga herr Mannerskantz: I vilka andra sammanhang resonerar man på det sättet, att en tillverkning skall hållas i gång för att framställa en produkt som inte kan förränta sig när den sättes in i näringslivet? Så brukar man ju aldrig göra, och då skall man naturligtvis inte heller göra det i detta sammanhang. Om det visar sig att vi inte behöver bygga sådant tonnage, då får vi också avrusta en del varv och använda det kapital, som där finns eller som skulle sättas in där, på något annat sätt. Arbetskraften vid dessa varv får också användas till någonting annat som ger bättre utbyte. Det är livets gång att vi ständigt måste anpassa oss när det gäller näringslivet — det privata näringslivets A och O är ju för övrigt att det skall gå till på detta sätt. Därför har jag svårt att förstå att exempelvis herr Mannerskantz opponerar sig mot en anpassning när det gäller småtonnaget. Det rör sig om en ofrånkomlig lag, och inom utskottsmajoriteten har vi böjt oss för den när vi tagit ställning till denna fråga.

Vi har resonerat mycket ingående om detta och försökt göra oss så väl under rättade om det som över huvud taget varit möjligt. Som herr Mannerskantz sade, har flera representanter för redareföreningen haft företräde i utskottet, men

Förslag till sjöarbetstidslag

de har inte kunnat bestämt förklara att detta tonnage har framtiden för sig. På en direkt fråga svarade en av redarna att man möjligen under en femårsperiod skulle kunna tänka sig en avveckling av tonnage mellan 500 och 2 000 ton, varigenom det andra tonnage skulle få något större möjligheter att bära sig. Man kunde möjligen också tänka sig att de närmast liggande konkurrentländerna, Tyskland och Holland, och de andra länder som inte ratificerat konventionen skulle göra det under tiden och att därigenom konkurrensförhållandena skulle bli gynnsammare för vår del. Redarna var inte heller främmande för att man från arbetstagarhåll skulle kunna genomdriva högre löner och bättre arbetsförhållanden ombord på de båtar, som konkurrerar med den svenska kustsjöfarten och de svenska fartygen i den nordeuropeiska sjöfarten; men om detta visste de ju lika litet som vi.

Eftersom vi emellertid inte kunde helt och hållet vifta bort redarnas invändningar och inte heller ville ge utländska köpare av detta tonnage några särskilda favörer eller möjligheter att göra roffarköp på de svenska redarnas bekostnad — herr Mannerskantz har redan nämnt detta; och i realiteten skulle det ju bli fråga om en nationalförlust — har vi gått med på den dispensregel som finns införd i lagen. Vi utgår från att den skall vara tillräcklig för att hindra sådant och att man med hjälp av den skall kunna åstadkomma en sådan avveckling av detta tonnage som otvivelaktigt är behövlig och som skall möjliggöras utan att man måste riskera några egentliga förluster.

Detta har varit skälen till utskottsmajoritetens ställningstagande, herr talman, och jag har inte — trots allt funderande både före och efter beslutet i utskottet — kunnat komma till någon annan uppfattning än att denna ståndpunkt är den enda möjliga. Vi måste anpassa oss på detta område lika väl som i alla andra sammanhang.

Därför ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr MANNERSKANTZ (h) kort gemäle:

Herr talman! Jag talade faktiskt varken om beredskapssynpunkten eller om arbetet vid skeppsvarven. Herr Elowsson använde större delen av sin tid till att bemöta det han utgick ifrån att jag sagt men som jag inte sagt. Vad han talade om är för övrigt bara parentetiskt berört i reservationen och i motionerna.

Jag betraktar saken på det sättet att man lagstiftar ihjäl en icke oväsentlig del av vårt näringsliv, och det är väl skillnad på om en näring inte kan klara sig i konkurrens med andra länder på grund av att den är dåligt organiserad eller inte sköts väl eller om man genom åtgärder från statens sida försämrar förhållandena för den egna näringen i jämförelse med förhållandena för samma näring i utlandet. Jag menar att man inte genom statliga åtgärder får medverka till en sådan försämring.

Jag vill till sist konstatera att det denna gång är tydligt att utskottsmajoriteten vid beslutets fattande varit medveten om att man nu gör av med en god del av vår mindre och medelstora skeppsfart.

Herr ELOWSSON, NILS, (s) kort gemäle:

Herr talman! Jag kanske pratade med min bänkkamrat så att jag inte uppfattade allt vad herr Mannerskantz sade, det skall jag inte bestrida. Men jag antar att herr Mannerskantz i dag har samma uppfattning som han hade i utskottet, där vi ju fick till livs de synpunkter som jag tog upp beträffande beredskapen och varven, och därför ansåg jag mig böra polemisera mot dem även i detta sammanhang.

När herr Mannerskantz säger att vi med berätt mod ser hur det mindre tonnage minskas, så är det riktigt. Vi gör det, men vi säger att i den mån det mindre tonnage skall hållas vid liv, skall detta inte bekostas av den arbetskraft som finns ombord. Är det ett nationellt intresse att hålla det mindre tonnage vid liv, då skall det också vara en

nationell angelägenhet att bära kostnaderna.

Herr KAIJSER (h):

Herr talman! Det kan förefalla förmättet av mig att ta till orda i denna fråga, men jag har ändå vissa synpunkter att framföra. Herr Mannerskantz var inne på vänertrafiken. Eftersom jag bor i Karlstad har det varit aktuellt för mig att se efter hur det har tett sig med den. Jag har beträffande hamnen i Karlstad, som av naturligt skäl bara berörs av det mindre tonnage, haft tillfälle att se efter hurdan utvecklingen varit under de senaste 20 åren. Jag har skaffat fram en del siffror som belyser förhållandena.

Först och främst skulle jag vilja säga att någon minskning av den transporterade godsmängden inte har förekommit utan tvärtom. Det har varit en ökning av den sjötransporterade godsmängden; i fråga om vänertrafiken har godset alltså inte övertagits av lastbilarna. Om man ser på antalet fartygsresor som går till och från utlandet genom Trollhättekanal, finner man att av cirka 1 600 resor år 1938 gjordes en femtedel med utländska fartyg. 1948, kort efter kriget då utlänningarnas flottor ju var decimerade och inte hade byggts upp igen, hade antalet resor ökat till 2 200, av vilka mellan en tredjedel och en fjärdedel gjordes med utländska fartyg. 1953 hade en väsentlig ändring inträtt, nu var antalet resor 3 200 men av dem utfördes knappt en tredjedel med svenska fartyg. 1958 gjordes cirka 3 400 resor, av vilka något mer än en fjärdedel gjordes med svenska båtar. Utvecklingen hade från 1938 sålunda gått från en femtedel utländska båtar till drygt en fjärdedel svenska.

Mätt i fartygens sammanlagda tontal var 1938 en sjättedel utländska, 1948 drygt en fjärdedel utländska, 1953 55 procent utländska och 1958 två tredjedelar utländska. Minskningen i fråga om svenska fartyg är också absolut. Antalet resor av svenska fartyg var 1 572 år 1948 och 913 år 1958, och det sammanlagda tontalet har gått ned från 536 000

Förslag till sjöarbetstidslag

ton år 1948 till 299 000 ton 1958, för såvitt man för 1958 använder samma mättingsprinciper som man hade före 1955.

Vi kan ju trösta oss än så länge med att den största godsmängden i trafiken med utlandet transporteras på svenska kölar, men medan 15 procent av godset forslades på utländska båtar år 1938 och 17 procent ännu 1948, så var det 39 procent 1953 och 48 procent 1958. I absoluta siffror visar mängden av gods på svenska kölar en minskning med en fjärdedel. Sammanlagda godsmängden har emellertid ökat med ungefär 200 000 ton.

Det är alldeles tydligt att utvecklingen går därhän att det svenska tonnage som småningom kommer att konkurreras ut även med den nu gällande lagstiftningen. Ännu svårare kommer det ju att bli för fartyg av just den här storleken, när den nya lagstiftningen genomförs. Man kan naturligtvis både bland näringens utövare och oss andra undra om det är värt att behålla fartyg av den storleken.

Jag skall inte gå in på beredskaps-synpunkterna; för dem har ju fullständigt redogjorts i ett betänkande år 1955 om stöd åt den mindre och medelstora sjöfarten. Man måste väl emellertid finna att det är både egendomligt och irrationellt att trafiken från utlandet till och från vänerhamnarna, som ju ändå i så hög grad berör svenska insjövattnen, skulle helt och hållet överlämnas åt utlänningarna.

Vad beträffar de utvägar att komma till rätta med denna fråga som herr Elowsson anvisade, vill jag säga att metoden med subventioner, om jag inte är fel underättad, också skulle medföra ganska stora svårigheter. Om vi subventionerar våra båtar på ett visst sätt eller uttar särskilda, lägre hamnavgifter för våra egna fartyg, kommer vi att bemötas på ett motsvarande sätt utomlands, vilket måste medföra svårigheter för oss.

Jag skall inte ytterligare fördjupa mig i denna fråga. Jag erkänner gärna att den av herr Elowsson omtalade dispensmöjligheten, som skall föreligga i vissa fall, är av stor betydelse. Om exempelvis de s. k. paragrafbåtarna inte får tillämpa

Om ändring i lagarna om allmänna barnbidrag och särskilda barnbidrag

tvåvaktssystem i fjärrtrafik, kommer det att medföra en viss ökning av besättningen, och på dessa små båtar är det naturligtvis mycket besvärligt att ordna med ytterligare bostäder. Jag erkänner alltså gärna att dispensmöjligheten betyder mycket, men reservanternas förslag att lagen inte skall gälla fartyg understigande 2 000 bruttoregister-ton tycks mig i alla fall ha berättigande mot bakgrunden av de siffror jag här anfört och som pekar på en ganska skrämmande utveckling redan genom tillämpningen av den nuvarande lagstiftningen.

Herr talman! Jag vill gärna ha sagt att det naturligtvis skulle vara roligt att kunna genomföra en arbetstidslagstiftning till sjöss som bättre — ja, till och med ännu bättre än det föreliggande förslaget — skulle överensstämma med lagstiftningen till lands. Jag har också haft tillfälle att på nära håll konstatera att de faktiskt tillåtna arbetstiderna enligt gällande lag kan innebära en högst betydande belastning. Ur den synpunkten anser jag nedskärningen av den tillåtna övertidsarbetstiden från 24 till 16 timmar per vecka vara något ganska väsentligt.

Det kan sägas, att samma skäl som nu anförs mot införandet av denna lag — det gäller ju den här gången bara en viss del av dess område — också tidigare alltid har anförts från redarhåll, såväl på 1920- och 1930-talen som år 1948 och nu, nämligen att lagen skulle medföra en sådan belastning för vår handelsflotta att dess konkurrensförmåga skulle i avsevärd grad minskas. De siffror som jag har anfört tycks mig tyda på att den misstanken var riktig när det gäller det mindre tonnaget efter ikraftträdandet av lagen av år 1948. Jag anser mig därför trots allt kunna yrka bifall till den vid betänkandet fogade reservationen av herrar Mannerskantz och Björkman. Jag vill också erinra om vad dåvarande handelsministern, statsrådet Sköld, anförde i debatten 1938: »Den återhållsamhet som de svenska statsmakterna ålagt sig då det gällt reformering av sjöarbetstidslagstiftningen har huvudsakligen föranletts av hänsyn

till sjöfartens starka beroende av den utländska konkurrensen, och liknande skäl torde alltså vara till försiktighet.» Jag tror att den ståndpunkten alltså är giltig, men jag hoppas att en förnyelse och modernisering av det mindre tonnaget skall kunna ske, så att det skall vara möjligt att ganska snart genomföra en sådan rationalisering av detta tonnage att en verkligt fullgod arbetstidslagstiftning skall kunna införas även när det gäller dessa fartyg.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning av andra lagutskottets utlåtande nr 33, angående väckta motioner om viss ändring i bidragsförskottslagen, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Om ändring i lagarna om allmänna barnbidrag och särskilda barnbidrag

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 34, i anledning av väckta motioner om ändring i lagarna om allmänna barnbidrag och särskilda barnbidrag.

Andra lagutskottet hade till behandling förehåft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 59 i första kammaren av herr *Ewerlöf m. fl.* samt nr 80 i andra kammaren av herr *Hjalmarson m. fl.*

I motionerna, vilka voro likalydande, hade hemställts,

A. att riksdagen måtte antaga i motionerna införda förslag till

1) lag om ändring av 1 § lagen om allmänna barnbidrag den 26 juli 1947; samt

Om ändring i lagarna om allmänna barnbidrag och särskilda barnbidrag

2) lag om ändring i lagen den 26 juli 1947 om särskilda barnbidrag till änkors och invaliders barn.

B. att vederbörande utskott måtte utarbeta förslag till sådana ändringar av skatteförfattningarna, som föranleddes av förslagen under A.

De i motionerna framlagda lagförslagen avsågo, att det allmänna barnbidraget till äldsta barnet i varje familj skulle slopas och att barnbidragen till övriga barn skulle differentieras. Sålunda skulle bidraget utgå med 400 kronor för år till andra barnet, med 500 kronor till tredje barnet och med 600 kronor till varje ytterligare barn. Beträffande s. k. ofullständiga familjer hade föreslagits ett icke behovsprövat särskilt barnbidrag om 400 kronor per år för barn, som enligt de föreslagna reglerna icke bleve berättigat till allmänt barnbidrag. Minskningen av förmånerna skulle alltså icke drabba sådana familjer.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att motionerna I: 59 och II: 80 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade anförts av herr *Mannerskantz* och fröken *Wetterström*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen, i anledning av förevarande motioner, I: 59 och II: 80, måtte

A. för sin del antaga

dels i reservationen infört förslag till lag om ändrad lydelse av 1 § lagen om allmänna barnbidrag den 26 juli 1947,

dels det genom motionerna framlagda förslaget till lag om ändring i lagen den 26 juli 1947 om särskilda barnbidrag till änkors och invaliders m. fl. barn;

B. i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville för årets riksdag framlägga förslag till sådana ändringar av skatteförfattningarna, som reservanterna angivit.

Reservanternas förslag till lag om ändring i lagen om allmänna barnbidrag skilde sig från det i motionerna framlagda förslaget därutinnan, att reservanterna icke förordat höjning i enlighet med viss skala av barnbidragen till flerbarnsfamiljer.

Herr MANNERSKANTZ (h):

Herr talman! I stort sett är väl den principen godtagen att i varje fall driftbudgeten skall gå ihop — även om kanske inte alla inser den verkliga, reella betydelsen därav. För nästa år gör den inte det, herr talman, det har vi ju fått klara belägg för.

Det finns under sådan förhållanden två sätt att bete sig på. Det ena är att låta utgifterna basa i väg och så försöka få ut mera i skatter. Det andra sättet är att begränsa utgifterna så, att balans kan ernås utan skatthöjning. Dessutom kan man naturligtvis tänka sig kombinationer mellan de två modellerna. Däremot anses det väl numera inte riktigt fint och inte överensstämmande med nationalekonomiens elementa att låna till driftbudgeten. Jag tror att finansministern kan hålla med om vad jag har sagt — så här långt. Ätminstone har han skrivit så i år, och han tänker sig till och med att man skulle kunna täcka en del av kapitalbudgeten med löpande inkomster för att slippa låna. Vi har att träffa ett val, inte bara som enskilda riksdagsmän utan också som medlemmar av de olika politiska grupperna. Vi måste bestämma oss för endera av de två allmänna principerna, eftersom väl ingen menar att man skall låta inflationen basa i väg.

Regeringen har tydligen träffat sitt val, den ser ingen gräns för skatteuttagen. Folkpartiet och centerpartiet har kanske inte riktigt kommit till klarhet i principfrågan, vilken av de olika modellerna man skall välja, utan har hittills nöjt sig med allmänna talesätt och — visserligen ökande men ändå rätt ineffektiva — försök att minska utgiftssidan. I nästa ärendet, herr talman, får vi i alla fall se ett aktningvärt försök åtminstone från folkpartiet att följa den princip som vi anser

Om ändring i lagarna om allmänna barnbidrag och särskilda barnbidrag

vara den riktiga, nämligen att få balans i budgeten genom att begränsa utgifterna.

Om vi — såsom högern vill — skall försöka få balans i budgeten utan skattehöjningar och utan inflationsbefrämjande metoder, är det kristallklart att det inte går utan att man ger sig på de verkligt stora beloppen, även sådana som faller under femte huvudtiteln och som det kan vara ett visst besvär att föra fram. När det gäller barnbidragen kan man konstatera att inga är så dåligt skyddade som barnfamiljerna emot de två hoten, inflationen och varubeskattningen. Den fråga som vi nu behandlar här skall ses mot denna bakgrund, och den skall ses tillsammans med hela högerns budgetprogram, som är tillkommet för att man skall undvika de båda kalamiteterna.

Vi reservanter vågar nu inte, såsom föreslås i de väckta motionerna, yrka på att i samband med borttagandet av bidraget till det äldsta barnet bidraget till flerbarnsfamiljerna skall höjas. Det beror på att budgetläget efter finansministerns senaste uträkningar har blivit ännu sämre än det antydde vara i januari månad. Men vi menar också, att man inte skall släppa saken ur sikte, utan när man anser att statsfinanserna sanerats och kommit i det skicket att de tål vid att man ger ett högre bidrag till flerbarnsfamiljerna, bör man göra detta.

Vårt förslag sparar stora belopp. Reservanterna har räknat ut att förslaget, sedan man avsatt ungefär 6 miljoner kronor till barn i de ofullständiga familjerna, skulle minska statens utgifter med 373 miljoner kronor. Det finns andra som anser sig kunna räkna med 375 miljoner kronor, och det är kanske lika riktigt. Vi har i varje fall inte tagit till i överkant, när vi angivit 373 miljoner. När man inte vill skära ned utgifterna står valet mellan omsättningsskatt och inflation. Något tredje är det inte sannolikt att man kan uppleta, utan man kanske kan säga som de gamla romarna: tertium non datur.

Med dessa ord, herr talman, vill jag yrka bifall till reservationen.

Herr ELOWSSON, NILS, (s):

Herr talman! Högern har här bestämt sig, ovisst av vilken anledning, för att åtminstone inför allmänna opinionen framstå som det parti, som till varje pris skall sänka skatterna här i landet. När högern gav sig ut för att undersöka på vilka områden man kan göra besparingar för att sänka skatterna, förmodar jag att högern nosade litet grand överallt men inte fann andra områden, där man med någon utsikt till framgång skulle kunna göra besparingar, än sjukförsäkringen, barnbidragen och bostäderna. Allt detta var sådant som åtminstone i huvudsak gick ut över dem som har det sämst ställt i ekonomiskt avseende. Det har ofta sagts, även från högern själv, att på högern kan man alltid lita. Det kan jag absolut intyga att man har kunnat i detta sammanhang, ty högern har alltid ställt in sig på att de som har det förhållandevis väl ställt skall slippa undan så billigt som möjligt på bekostnad av dem som har det sämre ställt. Högern har i detta sammanhang uppträtt på samma sätt som i så många andra sammanhang och på samma sätt som den förmodligen alltid kommer att uppträda. Att vi har diskuterat dessa saker så oändligt många gånger sammanhänger med att när man har genomfört den ena sociala reformen efter den andra, har vi måst gentemot högern försvara reformerna varje gång. Därför är det en fullkomlig överloppsgärning att vidare diskutera denna sak. Jag kan inte finna att det är någon som helst mening i det.

Jag skall därför inte uppta kammarens tid med att ytterligare utveckla detta ämne, hur frestande det än kunde vara, utan jag skall nöja mig med att yrka bifall till utskottets förslag.

Fru SVENSON (cp):

Herr talman! Jag vill först beklaga att herr Mannerskantz inte tycks ha tagit del av centerpartiets besparingsprogram. Jag vill rekommendera honom att läsa detsamma. Jag fick det intrycket, att

Om ändring i lagarna om allmänna barnbidrag och särskilda barnbidrag
han endast hade tagit del av folkpartiets program.

Sedan vill jag påminna om att den gången barnbidragen infördes pågick också debatten om huruvida man inte skulle ställa det första barnet utanför. Utredningar som gjordes och skäl som förebargtes i debatten gav dock till resultat, dels att det första barnets ankomst för många familjer och alldeles särskilt för dubbelarbetande och studerande mödrar innebar en omställning som är mycket kännbar, dels att en uppdelning mellan olika barnkategorier skulle innebära stora kostnader i administrativt hänseende. Dessutom medverkade ett tredje motiv till beslutet, nämligen oviljan att inom en syskonkrets ge ett av barnen en särställning, som naturligtvis inte borde men i en hel del fall helt säkert skulle innebära att barnet självt skulle börja reflektera över sin missgynnade ställning.

Det är visserligen antagligt att detta ej skulle märkas på samma sätt i kretsar där man — med eller utan det utjämningsförfarande som barnbidragen innebär — ändå har tillräckligt av detta livets goda. Men för de många små inkomstagare som trots allt fortfarande finns, för de mödrar som för var dag ännu har ett stort bekymmer för att få hemmets finanser att gå ihop, för dem skulle i alla fall ett för enbarnsfamiljen helt borttaget och för tvåbarnsfamiljen till hälften nedprutat barnbidrag både bli en orsak till bekymmer och väcka bitterhet mot samhället och de styrande däri.

Även om man måste reagera mot vissa avarter av vår nuvarande barnvänlighet — jag tänker därvid särskilt på den ohämmade och onödiga importen och försäljningen av dyra och dåliga tekniska leksaker, som betalas med dryga pengar den ena dagen och ligger som skrot den andra — så kan jag i alla fall i mödrarnas och hemmens intresse inte gå med på högerns förslag om indragning av barnbidraget för första barnet. Att som det påstås en stor del eller till och med hela barnbidraget i många fall används till saker som inte inköpts en-

bart för barnens räkning är nog så sant som det är sagt. Men som det också många gånger har sagts, är detta inte heller något fel. Kalla det barnbidrag eller familjebidrag — det gör ingenting till själva saken! Men låt oss behålla den utjämning mellan barnfamiljerna och de övriga som det nuvarande systemet innebär! Låt det innefatta även det första barnet, och låt oss inte ens tänka på att i stället för detta system återgå till det forna skatteavdragssystemet, som med sin graderade skala än en gång skulle ge mest åt dem som minst behöver det och minst åt dem som behöver mest.

Jag är väl medveten om att vi behöver hjälpa till på alla sätt att spara på statens utgifter, men jag vill deklarerat att jag inte vill vara med om att detta skall gå ut över barnfamiljerna. Därför, herr talman, ber jag att få instämma i det yrkande som gjorts om bifall till utskottets förslag.

Statsrådet fru LINDSTRÖM:

Herr talman! Bara i korthet en kommentar till herr Mannerskantz' anförande, utöver vad utskottets ärade talesman sagt! Riksdagen har nu så länge och grundligt diskuterat ålderstryggheten, att när barnfamiljerna nu ett litet tag träder in på arenan vid herr Mannerskantz' sträva hand kan det förefalla som om intresset för barnfamiljerna vore ljumt, jämfört med det intresse och det debattutrymme som vi så nyss ägnat pensionärerna. Men varje sak har ju sin tid. Fram i ljuset dras än den ena, än den andra gruppen medborgare vars intressen uppvisar en eftersläpning, och riksdagen försöker i tur och ordning att råda bot för denna eftersläpning och vänder sedan helt naturligt sin uppmärksamhet mot någon annan grupp.

Att 1957 års riksdag var en barnfamiljernas riksdag och att 1959 års riksdag har präglats av pensionärernas livsvillkor, bör dock självfallet inte betyda att 1959 års riksdag skall riva ned vad som byggdes upp år 1957 och ta pengar från barnfamiljerna för att stoppa i de hål i statskassan, som förorsakats bland annat

Om ändring i lagarna om allmänna barnbidrag och särskilda barnbidrag

av ökade utgifter för folkpensionerna. Det skulle innebära en ryckighet och en inkonsekvens i riksdagens arbete och intentioner, som säkert med rätta skulle väcka olust och osäkerhet hos medborgare av alla kategorier.

Men nu bevitnar vi hur högerpartiet försöker tillämpa metoden att riva ner det som ena året beslutats, därför att man anser sig inte ha råd att infria de löften som alla riksdagens partier har medansvar för under senare år. Man försvarar det med att samhället inte längre har råd, men att ett-barnfamiljerna numera fått råd att försörja sitt enda barn utan stöd av de allmänna barnbidragen. Ytligt sett kan ju detta påstående förefalla bestickande för somliga. Vi vet att det finns en halv miljon barnfamiljer med bara ett barn, och det kunde förefalla som om de kunde orka med att dra försorg om det enda barnet. Men högern tassar hela tiden mycket tyst förbi det faktum, att barnbidraget utgör den direkta ersättningen för barnavdraget vid beskattningen, som borttogs 1948. Om man skulle slopa barnbidraget till det första barnet skulle man åstadkomma en reell förskjutning av den totala skattebördan från ensamstående till barnfamiljer. Även flerbarnsfamiljer med tre eller fler barn, som högern tidigare velat ge en viss kompensation genom gradering av barnbidragen, skulle enligt den föreliggande högerreservationen drabbas av en försämring.

En sådan sparsamhetspolitik, inriktad just på barnfamiljerna, bör ses mot bakgrunden av att vi har ett födelsetal i detta land, som representerar bottenrekordet i Europa — ja, i världsstatistiken över befolkningsökningen i alla länder ligger Sverige näst lägst i detta hänseende. I vetenskap om detta kan man ju begrundna uppgiften från en stor opinionsundersökning häromåret, enligt vilken hela 65 procent av de familjer som praktiserar barnbegränsning anfört ekonomiska skäl för detta.

Herr talman! För regeringspartiet är det främst rättvisesynpunkten, som varit avgörande för vår vägran att lyssna till högerens sparsamhetsförslag. Det är

min förvissning att denna rättvisesynpunkt också kommer att bli bestämmande för kammarens beslut i dag.

Herr SUNNE (fp):

Herr talman! Endast några ord! Jag kan inte godkänna den principen att man bara skall spara på de punkter, där det kan bli fråga om stora belopp. Som jag ser det bör man spara i de fall, där man anser det rättvist och ur samhällets synpunkt önskvärt. Jag kan inte finna att det sparande, som högern här föreslagit beträffande barnbidraget till det första barnet, är vare sig rättvist eller ur samhällets synpunkt önskvärt. Från folkpartiets sida anser vi det vara en mycket dålig lösning att ta bort barnbidraget till det första barnet. Man strävar ju efter att gynna tidiga äktenskap, och i sådana är väl behovet av ekonomiskt stöd störst, när det första barnet kommer. Barnbidraget är ju ett slags skatterabatt. Det vore enligt vår uppfattning högst orättvist att lägga en extra skatt på familjer med ett barn. Det är väl så att utrustningen för det första barnet i allmänhet är mer kostsam än för eventuellt följande barn. De unga föräldrarna har väl, som här tidigare framhållits, ofta studieskulder eller bosättningskulder att dras med under äktenskapets första år. Att ta bort den skatterabatt som utgår till dessa familjer kan jag inte finna på något sätt befogat.

Även om vi inom folkpartiet har samma intresse som högern för att nedbringa statsutgifterna, kan vi inte medverka till att besparingarna i så stor utsträckning som här ifrågasatts skulle gå ut över barnfamiljerna. Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr MANNERSKANTZ (h):

Herr talman! Jag har, fru Svenson, studerat centerpartiets motioner i olika sammanhang liksom dess sparprogram men har funnit, att detta sparprogram är helt otillräckligt. Det täcker ju inte den budgetbrist som uppstått. Fru Svenson

Om ändring i lagarna om allmänna barnbidrag och särskilda barnbidrag

får nog klargöra, varifrån hon avser att skrapa ihop de 750 miljoner kronor som fattas i partiets sparprogram.

Inte kan fru Svenson tillgodose de små inkomsttagarna bland barnfamiljerna genom att ge dem barnbidrag. De råkar väl lika illa ut som alla andra eller ännu värre till följd av de prisstegringar, som kommer att orsakas antingen av en inflationsutveckling eller av en omsättningsskatt. Det blir väl, som statsrådet Lindström antydde här i vintras, nödvändigt att ytterligare höja barnbidraget för att neutralisera verkningarna av en omsättningsskatt. Jag har ett minne av att statsrådet Lindström i det sammanhanget beräknade de ökade kostnaderna för en vanlig barnfamilj på grund av omsättningsskatten till 100 kronor per år. Jag hade visserligen inte något högt betyg i matematik i skolan, men det var länge sedan, och jag har lärt mig att räkna bättre sedan dess. Jag får nog säga att det nämnda beloppet är för lågt beräknat, även om man i en första omgång inte fastställer en lika hög procentsats som för följande år.

Jag kommer sedan in på frågan om skatteavdraget. Lika väl som fru Svenson har pretentioner på att jag skall läsa vad centerpartiet skrivit, kan jag fordra att fru Svenson läser så näraliggande dokument som utskottsutlåtandet. I den till utlåtandet fogade reservationen står det att vi eftersträvar en kombination av barnbidrag och barnavdrag vid beskattningen. Förklara för mig, fru Svenson, hur det kan komma sig att vartenda annat land i Västeuropa har denna kombination — inte något annat land har endast barnavdrag eller barnbidrag, utan det vanliga är att man har en kombination av dessa! Dessutom har vi skrivit att det skall ske en utjämning mellan barnfamiljer och familjer utan barn genom en sådan utformning av skattebestämmelserna, som vi tidigare under årens lopp på olika sätt föreslagit.

Fru Lindström anser att min hand är sträv, men jag tillåter mig själv att påstå motsatsen. Var så god och kom och känn här — ja, jag menar det inte så bokstavigt. Jag vill inte driva någon

strävare linje mot barnfamiljerna. Man kommer faktiskt inte undan verklighetens lagar; om man får en lättnad eller en tunga, ifall man tar bort barnbidragen eller behåller dem och får inflation eller varuskatt, är ju svårt att säga, och därför bestrider jag att vi skulle vara strävare mot barnfamiljerna än regeringen. Edra förslag kommer att gå ut på antingen en varubeskattning eller en inflation eller bäggedera. Regeringens händer är strävare mot barnfamiljerna än vad mina bondlabbar är.

Jag skulle vidare vilja fråga herr Sunne — och det gäller även statsrådet Lindström och fru Svenson: Varför talar ni inte om hur det hela skall klaras av? Tala om, herr Sunne, varifrån resten av pengarna skall tas! Herr Sunne säger att vi skall ta dem någon annanstans. Jag är medveten om att ni om någon stund kommer att vara med att rösta för en besparing på 75 miljoner kronor. Men vi klarar ändå inte omsättningsskatten eller inflationsfaran därmed. När jag började mitt anförande i detta ärende sade jag att man inte klarar det hela utan att även ge sig på denna typ av anslag. Vår linje är helt enkelt att välja full täckning av driftbudgeten utan ökade skatter men genom utgiftsminskningar — det är den humanaste och mest sociala linjen för närvarande. Asocialiteten i edra åtgärder har ju redan börjat framträda, men den kommer att framträda ännu mera, ju mer detta hinner verka. Jag vill därför protestera mot påståendet, att våra förslag skulle vara asociala eller inhumana. På längre sikt kommer de att bli raka motsatsen.

Statsrådet fru LINDSTRÖM:

Herr talman! Bara en replik med anledning av herr Mannerskantz' senaste replik!

Vi fick höra att han ansåg att han hade ett dåligt räknehuvud och mjuka händer. Bara det första kan jag konstatera än så länge. När det säges att merkostnaderna för en barnfamilj vid en eventuell varuskatt enligt en beräkning av mig skulle bli 100 kronor, förnekar jag detta; jag

Om ändring i lagarna om allmänna barnbidrag och särskilda barnbidrag

nämnde siffran 35 å 40 kronor i ett tidigare debattinlägg.

På det hela taget tycker jag emellertid att indragandet av en allmän omsättningsskatt i denna debatt är att gå händelserna åtskilligt i förväg. Herr Mannerskantz vet att hela frågan om en eventuell omsättningsskatt och konstruktionen därav har uppskjutits till hösten. Det finns därför ingen som helst anledning att nu diskutera vilka ekonomiska följder för en barnfamilj som en eventuell sådan skatt skulle komma att få. Men så mycket är väl ändå uppenbart att man inte skyddar barnfamiljerna mot ökade levnadsomkostnader, som högern säger sig frukta, och en därigenom sänkt levnadsstandard genom att ta ifrån dem 373 miljoner kronor i barnbidrag. Även om 373 miljoner kronor skulle vara den magiska medicin som för all framtid skulle bota samhällskroppen mot inflationssjukan och göra hushållskassan värdebäständig i husmödrarnas händer, måste vi fråga oss varför just barnfamiljerna ensamma skall betala den där medicinen för hela folket och varför inte hellre — och nu kommer mitt alternativ som herr Mannerskantz efterlyste men som han väl vet är regeringens alternativ — alla medborgargrupper lika skall göra detta genom till exempel en generell beskattning, som kuperar köpkraften och därmed inflationstendenserna. Det senare sättet förefaller nog rättvisare för en större del av vårt folk än den linje, som herr Mannerskantz och hans parti representerar.

Fru SVENSON (cp) kort genmäle:

Herr talman! Bara ett par ord!

Om herr Mannerskantz kan få balans i statens finanser genom att ta bort barnbidraget för det första barnet, skall jag också ta under övervägande att ansluta mig till detta förslag.

Herr SUNNE (fp) kort genmäle:

Herr talman! Vi har, liksom högern, ett sparprogram, det känner herr Mannerskantz till. Vi försöker också på oli-

ka sätt spara i detta nödläge. Men om det inte räcker? Vad skulle herr Mannerskantz i så fall säga om att ta några miljoner från försvaret?

Herr MANNERSKANTZ (h) kort genmäle:

Herr talman! Beträffande det sista vill jag säga att det säkert skulle finnas en del att göra på det området, men vi har en överenskommelse mellan de fyra stora partierna, och den kommer inte att brytas från vår sida.

Man kan faktiskt inte uppnå ett tillräckligt resultat om man inte går över hela fältet. Det är därför fel när statsrådet säger att det är bara barnfamiljerna, som skall släppa till pengar. Jag försäkrar statsrådet att vi strövat över hela statsbudgeten, och överallt där vi funnit någon möjlighet att spara och ändå få statsapparaten att fungera har vi varit framme och kraftsat. Vi har alltså inte specialiserat oss på barnfamiljerna, men just på detta område syns vår besparing särskilt väl, eftersom anslaget är så stort i sig självt.

Det är egentligen bara folkpensionerna vi inte har rört på. Där gäller det också mycket stora belopp, och det är klart att man kan välja mellan dem och barnbidragen. Vi har dock inte ansett oss behöva ta av åldringarnas pensioner och hoppas inte behöva göra det heller.

Å andra sidan finns det ingen möjlighet att komma ur det ständigt försämrade statsfinansiella läget utan att föra en annan politik än den nuvarande. Jag har inte sagt det förut i dag, men jag har sagt det alla andra gånger vi diskuterat detta, att det ändå måste vara lättare nu för en familj som har ett barn att kunna klara det barnets försörjning med de större inkomster som följt av den allmänna välståndsutveckling som har ägt rum sedan barnbidragen infördes. Man måste nog ta hela socialpolitiken i betraktande mot bakgrunden av vad som har skett inom landet i fråga om bättre inkomster, bättre status för människorna. Det är därför inte riktigt att låsa sig för alla tider och agera så

Om ändring i lagarna om allmänna barnbidrag och särskilda barnbidrag

som om det inte hade hänt någonting under alla de år som vi bedrivit socialpolitik.

Snart bör vi väl vara framme vid det ideala mål då man endast behöver fördela medel via statskassan till dem som kommit i mycket svåra situationer. Idealet är väl att människorna själva skall kunna få sådana inkomster och en sådan allmän ekonomisk status, så att socialhjälpen kan inskränkas till dem som är sjuka eller som har kommit i särskilda besvärligheter av orsaker som inte någon vanlig människa kan förebygga. Det är detta mål man bör sträva efter.

Talaren avbröts här av herr talmanen, som påpekade, att den i § 12 mom. 2 av kammarens ordningsstadga bestämda tiden för kort genmäle nu vore av talaren överskriden.

Herr ELOWSSON, NILS, (s) kort genmäle:

Herr talman! Det var herr Sunne som lockade upp mig på nytt genom sin replik till herr Mannerskantz. Då herr Mannerskantz frågade honom på vilket sätt man ifrån folkpartiets sida hade tänkt klara upp underskottet i driftbudgeten, svarade herr Sunne att vi kanske skulle kunna ta några miljoner ifrån försvaret. Herr Mannerskantz replikerade att det dock träffats en överenskommelse mellan de fyra partierna och att man inte borde resonera om det, vi har en gång kommit överens om det och därmed punkt och slut. Den repliken, herr Sunne, var ett sådant försök att komma undan som jag inte tycker om. Jag tycker inte heller om sådant från bondeförbundets sida. Herr Mannerskantz är en ärlig krigare. Han har pekat på vilka punkter vi skulle kunna pruta på. Vi godkänner från vårt håll inte någonting av vad han föreslår, men han har dock anvisat en utväg. Folkpartiet och centerpartiet har däremot inte gjort det. Centerpartiet har förklarat att vi får ta upp saken till hösten, och folkpartiet säger ingenting, men det är man skyldig att göra.

Herr CARLSSON, ERIC, (cp):

Herr talman! Det var herr Mannerskantz som föranledde mig att ta till orda, när han kom in på den ställning vi tagit till nästa punkt. Beträffande centerpartiets ställningstagande kan jag avsluta mig till vad fru Svenson sagt.

Hade vi inte så knappt om tid skulle det ha varit frestande att diskutera och närmare granska den högermotion, som ligger till grund för den debatt vi nu har. Kontentan av högermotionen är faktiskt, att man skulle klara eller åtminstone lindra inflationen här i landet om man tog bort barnbidraget. Detta kan man också läsa sig fram till i de skrifter högern publicerat i andra sammanhang.

Man har i motionen föreslagit besparingar på 335 miljoner kronor. I reservationen har »besparingarna» stigit till 373 miljoner. Aptiten har alltså växt medan man ätit, som det brukar heta.

Jag skulle vilja ställa en fråga. Vi har en nationalinkomst på ungefär 56 miljarder. En besparing på 373 miljoner utgör 0,67 procent. Kan det ha någon betydelse på inflationen i detta land, i den ena eller andra riktningen? Jag tror det inte, och jag tror ingen annan tror det heller. Jag måste säga att högerns resonemang på den punkten är ett orimligt resonemang.

Det förslag som högern har om att ta bort det första barnbidraget betyder kort och gott ökade skatter för barnfamiljerna. Vi skall inte se barnbidraget enbart som ett socialt bidrag, enär det är en del av familjebeskattningen. Det kom till på den vägen och har också utformats så. Jag förstår när man i högerreservationen säger, att man vill ersätta bidraget med »någon form» av skatteavdraga. Men någon form av skatteavdrag skulle med den progressiva beskattning vi har betyda, att de som har det hyggligt ställt skulle få det bättre, och de som har det dåligt ställt skulle få det sämre. Något sådant kan centerpartiet inte acceptera.

Till slut sade herr Mannerskantz, att om man inte sparar måste man välja mellan »oms» eller inflation. Jag måste dock säga att högerns linje kan jag icke

Om ändring i lagarna om allmänna barnbidrag och särskilda barnbidrag

vara med om. Det högern föreslår betyder kort och gott höjd skatt för barnfamiljerna.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr HAGBERG (h):

Herr talman! När jag suttit och lyssnat till denna överläggning har jag inte kunnat undgå att göra en reflexion som man ofta har anledning att göra i sådana här sammanhang i riksdagen, nämligen den att alla gärna vill vara med och spara men alltid på något annat.

Emellertid! Närmast var det ett uttalande från statsrådsbanken för en stund sedan som föranledde mig att begära ordet. Detta uttalande var formulerat på följande sätt, jag förutsätter att jag inte missuppfattat detsamma: »Födelseåret i Sverige representerar bottenrekord för hela Europa.» Vad innebär ett sådant konstaterande, mina damer och herrar? Såvitt jag förstår, innebär det i grund och botten ingenting annat än något av bankruttförklaring för hela den barn- och familjepolitik, som förts i detta land under ganska många år.

Man har här från något håll riktat traditionella erinringar mot högern för det sätt på vilket högern agerat i de stora statsfinansiella sammanhangen. Man har erinrat om vårt ställningstagande i fråga om sjukförsäkringen, i fråga om barnbidragen och i fråga om bostäderna. Det var min ärade vän herr Elowsson som närmast förde fram dessa synpunkter. Han menade att i alla dessa sammanhang träffar högern i sina besparingsförslag de sämst ställda i samhället. Man träffar barnfamiljerna och därmed jämställda medborgargrupper, och detta kan inte vara riktigt.

Innebörden av detta herr Elowssons anförande är givetvis den, att högern i sin politik tager sikte på att på bekostnad av vissa sämre ställda medborgargrupper söka gagna andra bättre ställda medborgargrupper. Denna tolkning, herr talman, är grundfalsk. Det är ett starkt uttryck, men jag tvekar inte att använda detsamma.

Vad är avsikten med vår ofta, jag medger detta, mycket hårda besparingspolitik? Den yttersta avsikten är självfallet att via en balans i statsaffärerna få till stånd en uppbromsning av den år efter år fortgående penningvärdeförsämringen. Vi kan icke i denna kammare underlåta att erinra oss vad som år efter år dock konstateras i statsverkspropositionen, nämligen att penningvärdeförsämringen i medeltal är fyra procent om året. Vilka, herr talman, träffas framför allt av denna beklagliga utveckling om inte just de medborgarkategorier, som herr Elowsson här talade om?

Man har från olika håll, även under denna debatt, begagnat sig av ganska kategoriska formuleringar och menat att här finns ingenting att göra, man kan inte »försämra förhållandena för dessa grupper», som det heter. Men vad är det som sker, herr talman? Försämras inte förhållandena för just dessa grupper undan för undan, år efter år? Är icke de som nu bestämmer här i landet tvingade att gång på gång komma med nya åtgärder och förslag för att försöka lyfta upp dessa grupper igen ifrån det läge, till vilket de periodvis nedsjunker genom penningvärdeförsämringen? Kan man hålla på med en sådan verksamhet hur länge som helst? Naturligtvis inte! Jag tror, att de som nu här så hårt riktar sig mot de tankar, som bär upp högers intentioner i dessa hänseenden, skulle ha anledning att något litet reflektera över hur förhållandena kan komma att gestalta sig under åren framöver. Jag tror, att sådana reflexioner skulle ge anledning till någon återhållsamhet i omdömena.

Jag föreställer mig, att många här haft tillfälle att studera kompletteringspropositionen och de uppgifter, som där föreligger. Jag skall inte gå in på detta ämne nu. Vi torde få anledning att syssla därmed om några dagar. Jag vill dock erinra om det för alla bekanta förhållandet, att det i kompletteringspropositionen redovisas ett budgetgap, som totaliter icke understiger tre miljarder för nästa budgetår. Detta underskott beräknas, för det fall att ingen s. k. in-

Om ändring i lagarna om allmänna barnbidrag och särskilda barnbidrag komstförstärkning kommer till stånd, för budgetåret 1961/62 ha stigit till mellan 3,5 och 4 miljarder kronor.

Antag nu, att vi får en omsättnings-skatt, som ger bortåt en miljard, vilket är sannolikt att vi får, om man nu kan hitta en antagbar motivering för densamma. Vad inträffar då? Jo, då inträffar att gapet minskas med en miljard, men då blir det, för det fall man icke samtidigt vill engagera sig för en radikal besparingspolitik och icke kan hitta på nya skatter, budgetåret 1961/62 icke desto mindre kvar ett gap på tre miljarder. Varifrån skall dessa medel skaffas? Därest man icke förmår öka skatterna ytterligare och icke vill vara med om radikala nedskärningar, kan de, såvitt jag förstår, icke skaffas på annat sätt än genom lån i riksbanken eller i affärsbankerna med därav följande ödesdigra inflationistiska återverkningar, vilka ytterst träffar just dessa breda medborgargrupper, som flera ärade ledamöter av kammaren har gjort sig till talesmän för.

Jag nämnde för ett ögonblick sedan att många här kanske borde något dämpa ned sina formuleringar med tanke på vad som ganska sannolikt kan komma att inträffa under de närmaste åren. Jag tror nämligen, att man även högt upp i de kretsar, som för närvarande styr vårt land, i grund och botten är bekymrade över situationen och hur den kan komma att te sig framöver.

Jag kan inte underlåta att avsluta detta lilla improviserade inlägg med ett citat av vår förre finansminister herr Sköld. Jag har många gånger haft anledning att efter fattig förmåga byta ord med herr Sköld. Jag har många gånger, så gott jag kunnat, rest motstånd mot den politik, som han förde som finansminister. Men jag kan inte i rättvisans och objektivitetens namn underlåta att vid detta tillfälle mot bakgrunden av de uttalanden, som här i dag gjorts, erinra om ett yttrande av förre finansministern i andra kammaren i fjol. Jag tycker, att detta uttalande av herr Sköld bör kunna vara en tankeställare för oss

alla. Herr Sköld yttrade enligt riksdagsprotokollet: »Det är onekligen felaktigt att vi skall fatta beslut för vilka vi icke har pengar, såsom vi gjorde i fjol om barnbidragen och om de kommunala ortsavdragen. — — — Det är enligt mitt sätt att se nödvändigt att på nytt dra upp vissa moraliska kriterier: vi skall inte besluta om större driftsutgifter än vi kan skaffa statsinkomster till, och vi skall inte besluta om mera investeringar än det kan beredas kreditutrymme för.»

Man kanske säger, att detta var en ropandet röst i öknen. Jag är inte så säker på det. Jag vågar trots allt vara nog optimistisk att tro, att man även från de kretsar, där våra nuvarande statsråd hör hemma, inom de närmaste åren kan finna anledning att ge uttryck åt liknande tankegångar även i riksdagens första kammare.

Herr **ELOWSSON, NILS**, (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Hagberg talar som om vi socialdemokrater under normala förhållanden skulle utan vidare vilja trädä in för en inflationspolitik, d. v. s. som om vi för att balansera driftbudgeten skulle vara beredda att bara låna upp pengar. Alla som följt den ekonomiska debatten nu i vår både här i riksdagen och i tidningspressen vet ju, att det inte ligger till på det sättet. Det har ju direkt sagts ut från regeringens sida, att det gap, som finns i driftbudgeten, skall täckas genom skatter. Man har därvid pekat på en omsättningsskatt som en utväg. Man har vidare förklarat, att i den mån det behövs för investeringar på kapitalbudgeten kan vi låna upp pengar nu liksom förr. Detta har ju tidigare alltid ansetts vara en förnuftig politik, och jag förstår inte, varför det inte skulle vara det även i dag.

Från högerns sida vill man nu hellre sänka barnbidragen, bostadssubventionerna och hjälpen från sjukkassorna än att tillgripa en omsättningsskatt. Men då måste vi säga nej. Vi kan inte gå med på något dylikt, ty det skulle i huvudsak

Om ändring i lagarna om allmänna barnbidrag och särskilda barnbidrag

bli de sämst ställda människorna som skulle drabbas värst om vi följde högerns rekommendation. Det har vi aldrig kunnat vara med om, och vi vägrar även i dag att medverka till en dylik politik.

Det har vidare i dag sagts, att högerns politik är en den mjuka handens politik, för att tala med herr Mannerskantz. Men detta är naturligtvis inte riktigt. Om man tillgriper en allmän omsättningsskatt för att fylla det gap i budgeten, som vi här så mycket talat om, kommer detta, säger herr Mannerskantz, att värst drabba barnfamiljerna som ju köper de mesta varorna och följaktligen då också skulle få betala den högsta omsättningsskatten. Ja, om man enbart låter det stanna vid en omsättningsskatt och inte vidtar några andra åtgärder, blir det naturligtvis en inkomstsänkning för barnfamiljerna. Men vi har ju ännu inte sett hur omsättningsskatten och vad därmed sammanhänger kommer att utformas. Följaktligen kan varken herr Mannerskantz eller jag i dag säga hur det kommer att verka om vi får en omsättningsskatt eller någon annan skatt av liknande art.

När man från högerns sida säger att man lägger fram sina besparingsförslag för att klara de nuvarande ekonomiska besvärligheterna, så är detta inte riktigt. Det är inte bara det man vill, ty samtidigt vill man ju skjuta över bördorna från dem som har lättast att bära dem till dem som har svårare att bära dem. Jag kan i detta sammanhang inte underlåta att tänka på de ofantligt stora belopp, som betydande grupper av svenska folket anser sig ha råd att lägga ned på sprit, tobak och bilar samt utlandsresor. De människor som har råd att lägga ned sina pengar på dessa ting har säkerligen också råd att ge både de sjuka och barnfamiljerna litet mer i den händelse vi skulle få en omsättningsskatt.

Under detta anförande hade herr talmannen uppstått och avlägsnat sig, varvid ledningen av kammarens förhandlingar övertagits av herr förste vice talmannen.

Herr ANDERSSON, AXEL JOHANNES, (fp):

Herr talman! Jag tänker inte alls blanda mig i resonemanget om barnbidragens vara eller inte vara, utan jag begärde ordet för att uttrycka min ledsnad över att jag blivit en vacker illusion fattigare.

Jag har alltid beundrat herr Nils Elowssons förmåga att sitta troget i bänken. Jag trodde också att herr Elowsson satt i sin bänk och lyssnade till vad som förekom här i kammaren. Men det var tydligen en missuppfattning från min sida. I ett temperamentsfullt uttalande nyss förklarade herr Elowsson, att folkpartiet bara tiger och tiger när det gäller besparingar. Men såvitt jag vet har herr Elowsson enbart under de senaste veckorna haft dussintals tillfällen och även utnyttjat dessa dussintals tillfällen att rösta *emot* besparingsförslag som kommit från folkpartiet. Jag tror mig vara förvissad om att även om herr Elowsson inte kommer att lyssna till vad besparingsförslagen innehåller, så kommer han också under de närmaste dagarna att rösta *emot* besparingsförslag från folkpartiets sida.

Herr BENGTON (cp):

Herr talman! Det har inte kunnat undgås, att det i någon mån har blossat upp en ekonomisk debatt när det ju här gäller ett så stort belopp som 373 miljoner kronor. Herr Elowssons häftiga utfall också mot folkpartiet och centerpartiet gör, att jag nödgas ta upp detta till bemötande. Herr Elowsson vet ju, att beslutet om den allmänna omsättningsskatten är uppskjutet till hösten med samtycke också av hans eget parti. Följaktligen kan vi göra vårt slutgiltiga ställningstagande på de olika punkterna vid det tillfället.

Vi har föreslagit vissa besparingar. Här har nämnts försvaret. Vi har faktiskt pekat på 60 miljoner kronor, som kan sparas i det fallet — något som vi fick mycket kritik för till att börja med. Men ganska snabbt erkände man, att man skulle kunna spara 20 miljoner med

Om ändring i lagarna om allmänna barnbidrag och särskilda barnbidrag

detsamma, och det är väl troligt att det kommer att kunna sparas åtskilligt mer på den punkten. Det finns också en del andra besparingsåtgärder som man kan genomföra, men dessa problem kan vi ta upp, när vi slutgiltigt skall diskutera desamma. På några punkter kan vi kanske också komma med sådana förslag, att herr Elowsson och jag kan befinna oss på samma linje. Låt oss t. ex. ta ut två öre mera i skatt på varje cigarett, så får man på det sättet in 100 miljoner kronor! Det är en åtgärd, som inte medför några penningpolitiska olägenheter och som vi mycket väl kan vidta. Följaktligen kan vi mycket väl komma fram till en balans, när vi diskuterar frågorna i höst, eller i varje fall komma ett långt stycke på väg.

Hur det kommer att bli under de följande budgetåren är också beroende på en annan sak, som vi kan ta upp till verklig behandling nu. Frågan om vi kan få bättre balans för budgetåret 1960/61 kan vi lättare lösa om vi tillfredsställande löser de problem, som vi just nu har framför oss. Det är inte obefogat att göra en viss uppläning för att klara t. ex. arbetslösheten — vilken vi hoppas bara är en temporär företeelse — för att sedan slippa sådana kostnader.

Vidare vill jag påpeka, att detta är dock högerns största besparingspost och den viktigaste av de poster, som högern fört fram — högern har ju lagt fram förslag om besparingar på andra poster, men detta är alltså den största. Och hur man än vänder och vrider på saken innebär detta förslag att man tar 373 miljoner kronor från barnfamiljerna. Detta faktum kan man inte komma ifrån, hur man än försöker att ordna det så, att det skall förefalla snyggare än vad det är, när man tar ut dessa 373 miljoner kronor. I det avseendet tycker jag att man har förenklat problemet alltför mycket här i dag.

För övrigt tycker jag, att man över huvud taget gjort alltför grova förenklingar. Det låter ungefär så som om dessa 373 miljoner kronor skulle kunna lösa hela problemet med inflationen och allt det övriga på det ekonomiska fältet. Men

det är en grundförenkling; det återstår att lösa en hel rad av mycket besvärliga ting, som ingalunda är avgjorda även om vi i dag går på högerns linje.

Vidare vill jag säga till herr Hagberg som framhöll att det system vi haft under senare år lett till en familjepolitikens bankrutt, att också detta är en mycket grov förenkling. Vi hade mycket låga födelsetal redan på 1930-talet, då vi förde en helt annan politik, som högern hade starkt inflytande på. Att vi sedan efter 1945 fick ett större födelsetal har inte med dessa saker att göra utan beror på andra faktorer, som spelat in i detta sammanhang. Det är en alltför grov förenkling att framställa saken så som herr Hagberg gör i detta fall. Tvärtom skulle man kanske kunna citera statsrådet Lindström, som en gång sade någonting om att »människorna har en viss benägenhet att hellre smeka bilhuvar än barnakinder». Det är nog så att födelsetalen har en viss benägenhet att bli mycket låga hos folk med mycket hög levnadsstandard. Vi får säkerligen också anledning att undersöka vilka åtgärder som kan komma i fråga på andra områden och att inte bara klandra den nuvarande familjepolitiken.

Herr talman! Vi har i denna fråga vår uppfattning klar. Skall man här göra några besparingar, så är det sista, som man över huvud taget skall ge sig på, dessa 373 miljoner till barnfamiljerna. Jag ansluter mig därför till yrkandet om bifall till utskottets hemställan.

Herr MANNERSKANTZ (h):

Herr talman! Vad herr Eric Carlsson nyss yttrade ger mig anledning att rätta till vad han sade.

Han, liksom fru Svenson, sade att om man kunde klara hela vår ekonomiska politik med denna barnbidragsminskning, skulle man reflektera på den. Hur många tusen gånger skall vi behöva tala om att vi från högerns sida har sökt spara över hela statsbudgeten. Detta är visserligen den största posten, men det motsvarar ändå inte ens hälften av de besparingar vi föreslagit — det torde nästa tisdag komma att visa sig, att våra

Om ändring i lagarna om allmänna barnbidrag och särskilda barnbidrag

sammanlagda besparingar inte så särskilt mycket understiger en miljard. Det är här bara fråga om ett led i vår samlade aktion för att klara finanserna, ett led i det alternativ, som vi anser vara bäst och gagneligast för människorna.

Jag skulle i samband med denna diskussion till herr Elowsson, min ärade vän, vilja säga, att det väl inte är gångbart att i år aktualisera den snart hundra år gamla klyschan om att »högern vill ta från de fattiga och ge till de rika», eller vad det nu hette förr i världen. Vi har inte kunnat föreslå någon skattesänkning i år. Vi föreslår alla våra besparingar i år i syfte att hindra skattehöjningar av varuskattsnatur, ty annars blir det antingen en allmän omsättningskatt — vilken väl införes oavsett vad som säges från statsrådsbänken i dag — eller en inflation eller över huvud taget en allmän anarki i hela vår statliga ekonomi. Därför kan man inte applicera detta uttryck nu utan jag får be herr Elowsson att variera sina invektiver i någon mån efter tillfällena, så att de passar efter rådande läge.

Till statsrådet Lindström vill jag bara säga, då hon hänvisar till att beslutet om omsättningskatt är uppskjutet till i höst, att detta var en nyhet för mig. När fattade riksdagen det beslutet? Den kommer kanske att fatta ett sådant beslut, men ännu är det inte gjort.

Vidare vill jag i den delen säga att det i alla fall är nu, som man kan påverka budgeten. Om man avstår därifrån nu, när utgifterna skall beslutas, har vi ingen annan väg att gå i höst än att försöka fylla ut gapet. Därför tycker jag det är ett dåligt råd när man säger, att vi skall avstå från alla möjligheter, som faktiskt ännu finns, att minska utgifterna, bara därför att riksdagen i höst kommer att ta ställning till om det skall bli en allmän omsättningskatt eller inte.

Sedan vill jag säga till herr Elowsson, liksom jag tidigare sagt, att socialdemokratien har valt sin linje. Den tar hellre skattehöjningar och låter utgifterna växa — och den linjen kan man ju diskutera. Vi har valt den andra linjen. Och när jag har sagt detta, är det

klart att jag instämmer i vad herr Elowsson nyss sade från talarstolen om folkpartiet och centerpartiet.

Herr Bengtson säger att vi tar 373 miljoner från barnfamiljerna, men den formuleringen är knappast riktig — familjerna har ju inte dessa pengar — utan vad vi säger är att pengarna inte skall betalas ut till dem. Dessutom är det ett faktum att barnfamiljerna via sin statskatt själva får betala en mycket stor del av de barnbidrag som de sedan skall få; det är bara så att kanske 15 procent av dessa pengar försvinner i hanteringen uppe i kanslihuset. I allmänhet slipper inte barnfamiljerna ifrån att betala sina egna barnbidrag. En viss relativt låg procent av dessa familjer gör det kanske, men i våra dagar får det alldeles övervägande flertalet av barnfamiljerna via sin skatt betala antagligen ungefär det belopp de sedan får som barnbidrag. Om man skulle slå ut barnbidragen i skattesänkningar, kunde man ju få kalkylen klar; och det finns säkert någon matematiker som skulle kunna göra detta.

Jag sade i utskottet, och vi kom där överens om det, att andra lagutskottet inte är något nationalekonomiskt utskott. Egentligen borde kanske ett sammansatt stats- och lagutskott ha behandlat frågan, men det var svårt att få tid att ordna den saken. Därför var det ju bra att vi i dag fick till stånd en ekonomisk debatt i denna fråga med inslag även av andra ledamöter än andra lagutskottets. Jag tror att det har gett en belysning av de verkliga intentionerna i hela detta förslag, som motionärerna och reservanterna här har kommit fram till. Jag hoppas att våra syften inte blir feltolkade, vare sig med flit eller oavsiktligt.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr förste vice talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr förste vice tal-

Om ändring i lagarna om allmänna barnbidrag och särskilda barnbidrag

mannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Mannerskantz* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad andra lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 34, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Mannerskantz* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 113;

Nej — 14.

Därjämte hade 3 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Herr förste vice talmannen hemställde nu, att behandlingen av återstående ärende på föredragningslistan måtte få uppskjutas till kammarens sammanträde onsdagen den 20 innevarande månad, vilket sammanträde komme att taga sin början kl. 11.00.

Denna hemställan bifölls.

Anmälades och bordlades Kungl. Maj:ts till kammaren överlämnade proposition nr 159, med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 10 § 2 mom. förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt, m. m.

Anmälades och bordlades

statsutskottets utlåtanden:

nr 109, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående anslag för budgetåret 1959/60 till inrättande av en biblioteksdepå samt till byggnadsarbeten vid universitetet i Uppsala jämte i sistnämnda ämne väcka motioner;

nr 110, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa pensionsfrågor för statsanställda m. fl. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 111, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statstjänstemännens löner under år 1959 m. m. jämte i ämnet väckta motioner; samt

nr 112, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa tjänster vid kommunikationsverken;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 46, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 3 och 7 §§ förordningen den 19 november 1914 (nr 383) angående stämpelavgiften jämte i ämnet väckta motioner; samt

nr 47, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av överenskommelse med Schweiz rörande tullmedgivanden, m. m. jämte i ämnet väckt motion;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 32, i anledning av väckt motion om en översyn av de administrativa reglerna för riksdagens verk; samt

nr 33, i anledning av framställning från fullmäktige i riksbanken beträffande överlåtande av beredskapsanläggning;

andra lagutskottets utlåtanden och memorial:

nr 32, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 16 maj 1930 (nr 139) om vissa inskränkningar beträffande tiden för förläggande av bageri- och konditoriarbete, dels ock i ämnet väckta motioner;

nr 36, i anledning av väckta motioner om viss höjning av folkpensionsavgiften;

nr 37, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i vägtrafikförordningen den 28 september 1951 (nr 648), dels ock i ämnet väckta motioner; samt

nr 38, föranlett av kamrarnas skiljaktiga beslut vid behandlingen av andra lagutskottets utlåtande i anledning av väckta motioner om visst tillägg till 7 § sjukförsäkringslagen; ävensom

jordbruksutskottets utlåtande nr 28, i anledning av väckta motioner angående

åtgärder för ökad användning av flis såsom bränsle.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 15.53.

In fidem

K.-G. Lindelöw

Tisdagen den 19 maj

Kammaren sammanträdde kl. 16.00.

Justerades protokollen för den 11 och den 12 innevarande månad.

Anmälades och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 243, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med särskilda bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivning, m. m.;

nr 244, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 3 § förordningen den 4 mars 1955 (nr 110) om Sveriges allmänna hypoteksbank och om landshypoteksföreningar, m. m.; samt

nr 245, i anledning av väckta motioner angående utredning om näringslivets lokalisering.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 159, med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 10 § 2 mom. förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt, m. m.

Föredrogs och bordlades ånyo statsutskottets utlåtanden nr 109—112, bevillningsutskottets betänkanden nr 46 och 47, bankoutskottets utlåtanden nr 32 och 33, andra lagutskottets utlåtanden nr 32, 36 och 37 samt memorial nr 38 ävensom jordbruksutskottets utlåtande nr 28.

Anmälades och bordlades

statsutskottets utlåtanden:

nr 113, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa markförvärv för försvaret jämte i ämnet väckta motioner;

nr 114, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående anslag för budgetåret 1959/60 under åttonde huvudtiteln till bidrag till studiecirkelverksamhet och till ungdomens fritidsverksamhet samt till folkbildningsåtgärder i övrigt m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 115, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln gjorda framställningar rörande försöksverksamheten med nioårig enhetsskola m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 116, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående utbildning av lärare i manlig slöjd m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 117, i anledning av väckt motion angående medelsanvisning till statsbidrag för om- och tillbyggnad av eldstäder för fliseldning; samt

nr 118, i anledning av väckta motioner om utredning angående viss komplettering av riksstaten, m. m.; ävensom

bevillningsutskottets betänkande nr 45, i anledning av väckta motioner om ändring i förordningen om automobilskatt m. m.

Anmäldes följande under sammanträdet till herr talmannen avlämnade motioner:

nr 510, av herr *Aastrup m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående komplettering av riksstatsförslaget för budgetåret 1959/60, m. m.;

nr 511, av herr *Ewerlöf m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående komplettering av riksstatsförslaget för budgetåret 1959/60, m. m.;

nr 512, av herr *Ewerlöf m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående komplettering av riksstatsförslaget för budgetåret 1959/60, m. m.; samt

nr 513, av herr *Hanson, Per-Olof*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om förbud mot innehav av vissa stiletter m. m.

Av dessa motioner hänvisades nr 510 och 511 till statsutskottet, nr 512 till bevillningsutskottet samt nr 513 till behandling av lagutskott.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 16.05.

In fidem
K.-G. Lindelöw